

Suvi Sivén (toim.)

Vastuullisuuden taustavaikuttajat

**Copyright © tekijät &
Laurea-ammattikorkeakoulu
CC BY-SA 4.0, pl kuvat.**

Kannen kuva: Shutterstock

Sivun 6 kuva: Jon Tyson on Unsplash

Sivun 11 kuva: Artin Bakhan on Unsplash

Sivun 19 kuva: Nadir Syzygy on Unsplash

Sivun 24 kuva: Ux Indonesia on Unsplash

Sivun 28 kuva: Geralt on Pixabay

Sivun 33 kuva: Towfiq Barbhuiya on Unsplash

Sivun 39 kuva: Stokpik on Pixabay

Sivun 49 kuva: 1ynnneo on Pixabay

Sivun 53 kuva: Brooke Cagle on Unsplash

ISSN-L 2242-5241

ISSN 2242-5225 (verkko)

ISBN 978-951-799-658-7 (verkko)

Suvi Sivén (toim.)

Vastuullisuuden taustavaikuttajat

Hanke rahoitetaan osana Euroopan Unionin COVID-19 pandemian johdosta toteuttamia toimia.

SISÄLLYSLUETTELO

1. Yritysten liiketoiminnan vastuullisuus hyvän kaaoksen kynnyksellä	
Sini Maunula & Suvi Sivén	5
2. Sidosryhmät asettavat pienille yrityksille paineita toimia vastuullisesti	
Sini Maunula	9
3. Vihreä tilinpäätös ja yritysvastuulaki Uudenmaan, Päijät-Hämeen ja Etelä-Karjalan alueiden tilitoimistoissa	
Arto Lindeberg, Jukka Sirkiä, Terhi Tuominen, Teija Launiainen & Suvi Sivén	14
4. Vain harvat tilitoimistot tarjoavat vastuullisuusraportoinnin palveluita	
Sini Maunula	21
5. Kestävyyseraportointia koskevasta lainsäädännöstä Tatu Saarinen	25
6. Kuinka uusi EU-yritysvastuulakialoite vaikuttaa pk-yritysten vastuullisuusvaatimuksiin? Terhi Tuominen & Suvi Sivén	30
7. Toimintaympäristön muutokset, sidosryhmien odotukset ja menettelyohjeet ohjaavat yrityksiä vastuullisuusraportointiin	
Lea Huttunen, Tarja Isola & Sini Maunula	38
8. Vastuullisuus pienten ja keskisuurten tilitoimistojen kotisivujen viestinnässä	
Terhi Tuominen, Lea Huttunen & Lauri Skogster	46
9. Vihreä vastuu -hanke monipuolisena oppimisympäristönä Tiina Turku	53

1. Yritysten liiketoiminnan vastuullisuus hyvän kaaoksen kynnyksellä

Sini Maunula & Suvi Sivén

ILMASTONMUUTOS LISÄÄ PAINEITA toimenpiteille sen pysäyttämiseksi. Nämä toimenpiteet tulevat koskettamaan enenevässä määrin pieniä ja keskiuuria yrityksiä. Isot ja nopeat muutokset voivat olla pk-yrityksille haastavia resurssien rajallisuuden vuoksi ja haastaa siten näiden kilpailukykyä. *Vihreä tilinpäätös ja vastuullisuus osana vihreää siirtymää – Vihreä vastuu* -hankkeessa tehdään yhteistyötä pienten ja keskiuurien yritysten kanssa ja kehitetään palvelumallia, joka ennakoii EU:n valmisteilla olevan yritys vastuulain seurauksena sidosryhmiltä tulevia vaateita. Yhteistyö säästää yritysten resursseja ja yhdessä tehtävä ennakoitintyö tuottaa osaamista ja tietoa, joka tukee yritysten kilpailukykyä.

Kestävien valintojen tekeminen tulevaisuuden liiketoiminnassa on tärkeää, eikä tarve muutokselle ole poistumassa, vaan paineet siihen kasvavat jatkuvasti. Ilmastonmuutoksen vaikutukset ovat jo nähtävissä ja toimilla sen pysäyttämiseksi on kiire. Tähän liittyen 1st International Conference on Sustainable Resource Society (Ensimmäinen kansainvälinen kestävä luonnonvarayhteiskunnan konferenssi) järjestettiin lokakuun lopussa 2021 Itä-Suomen yliopiston toimesta.

Konferenssissa Jan Rotmans (2021) Hollannin muutosinstituutiosta (Dutch Institute For Transitions, DRIFT) toi esiin, että yritysten on hyvä herätä ilmastotekoihin, koska katseet kääntyvät entistä enemmän yritysten toimintaan ja vaatimukset muuttuvat kovaäänisemmiksi. Jo nyt maailmalla on tapauksia, jossa

***Yritysten on hyvä herätä ilmastotekoihin, koska katseet kääntyvät entistä enemmän yritysten toimintaan ja vaatimukset muuttuvat kovaäänisemmiksi.
-Jan Rotmans 2021***

yrittäjiä ja jopa valtioita on haastettu oikeuteen ympäristön kannalta heikoista toimistaan – ja ne ovat hävinneet.

Esimerkiksi 2021 Saksan perustuslaillinen oikeus päätti, että Saksan ympäristötoimet olivat alimitoitettuja ja siten maa rikkoi tulevien sukupolvien perustuslaillisia oikeuksia. Ympäristöön liittyvien oikeustapausten määrä on vain kasvamassa: ne ovat yli tuplaantuneet vuodesta 2015 tähän päivään. (Bateman 2021.)

Rotmansin (2021) sanoin olemme matkalla kohti kaaosta, jossa kuljemme yhdestä kriisistä seuraavaan. Tämä on hänen mukaansa hyvä asia. Kriisit ovat muutoksen katalysaattoreita, jotka saavat ihmisten toimin-

nan muuttumaan lyhyessä ajassa radikaalisti. Koronapandemia ja sota Ukrainassa ovat hyviä esimerkkejä niistä nopeista muutoksista, johon ihmiset ympäri maailman pystyvät selvitäkseen kriiseistä.

Käyttäytymismuutokset eivät jää kerrasta pysyväksi koko yhteiskuntaan, mutta Rotmansin (2021) mukaan jokaisen kriisin jälkeen 5–10 % ihmisistä muuttaa käytöstään pysyvästi. Ison muutoksen kynnyksilyteään, kun 25 % ihmisistä on kriisien seurauksena muuttanut käytöstään. Rotmans toteaa, että ilmastonmuutoksen suhteen tämä piste on enää yhden tai kahden kriisin päässä.

Muutos ei Rotmansin mukaan tarkoita lakien ja säädösten muuttamista, jotta ihmiset saataisiin toimimaan toisin. Sen sijaan lait ja säädökset ovat seurausta ihmisten arvomaailman ja käyttäytymisen muutoksesta. Siinä pisteessä, kun lait alkavat seurata perässä, on edetty muutoksessa jo niin pitkälle, ettei suunta ole enää kääntymässä.

EU:ssa valmistelussa oleva yritys vastuulaki on hyvä esimerkki laista, joka on seurausta ilmapiirissä tapahtuneesta muutoksesta. Yritysvastuulainsäädäntö asettaa yrityksille kestävyys- ja asianmukaisen huolellisuuden velvoitteen (Valtioneuvosto 2022). Näillä näkymin lainsäädäntö tulee koskemaan suoraan yli 250 työllistäviä yrityksiä, mutta näiden velvoitteisiin kuuluisi alihankkijoidensa vastuullisuuden arviointi, jota kautta se tulee koskettamaan pienempiäkin yrityksiä.

Kestävän kehityksen kannalta lakialoite on hyvä, mutta siinä on haasteensa yrityksille, joiden pitää mukauttaa toimintaansa lain puitteissa. Isommilta yrityksiltä löytyy tähän enemmän resursseja, mutta pienemmille yrityksille muutos voi olla vaikea. Kaaos, kriisistä kriisiin, saattaa ajoittain kuvata pk-sektorin yritysten toimintaa liiketoiminnan ylläpitämisessä. Ennakoinnin avulla yritykset voivat pyrkiä reagoimaan muutoksiin etupainotteisesti, jotta muutos sujuisi mahdollisimman kivuttomasti ja siitä voitaisiin jopa hyötyä.

Vihreä tilinpäätös ja vastuullisuus osana vihreää siirtymää – Vihreä vastuu -hankkeessa tehdään ymmärrystä ja osaamista kasvattavaa yhteistyötä, tarkoituksena ennakoita vastuullisesti toimivien sidosryhmien ja EU:n yritys vastuulain vaateita. Hanke pyrkii tukemaan pienten ja keskusurten tilitoimistojen kilpailukykyä vastaamalla yritys vastuulain tuomiin vaateisiin vihreän tilinpäätöksen ja vastuullisuusraportoinnin avulla.

Yhteistyötä tehdään Laurea- ja LAB-ammattikorkeakoulujen sekä tilitoimistojen ja näiden asiakkaiden kanssa. Yhteistyön tuloksena tuotetaan uudenlainen, yhtenäinen, neutraali ja objektiivinen palvelumalli tilitoimistolle tilinpäätöskokonaisuuteen. Palvelumallin lähtökohtana ovat esimerkiksi tilitoimistojen näkemykset toiminnastaan, vastuullisuusraportointi, uudistuva EU:n yritys vastuulaki, osallistuvien tilitoimistojen ja näiden asiakkaiden arvoketjut. Keväällä 2022 tehty yhteiskehittäminen jatkuu syksyn 2022 aikana palvelumallin muodostamisen ja pilotoinnin merkeissä.

Seuraavista artikkeleista voit lukea esimerkiksi tilitoimistojen näkemyksistä, EU:n yritys vastuulakialoitteesta, huolellisuusveloitteesta, vastuullisuuteen liittyvästä lainsäädännöstä, opiskelijayhteistyöstä, erilaisista vastuullisuuteen liittyvistä tekijöistä ja vastuullisuusviestinnästä tilitoimistojen verkkosivuilla tällä hetkellä. Näitä asioita tukevia Vastuullisuusraportoinnin ABC-sarjamme podcasteja voit kuunnella Soundcloudista ja vihreavastuu.fi verkkosivuiltamme löytyvien linkkien kautta.

Monet kiitokset jo tähän mennessä tehdystä yhteistyöstä D-House, Tilimix Oy, EMU, JBB, Tilitoimisto Ruokolainen, Eevan tupa, Tilitoimisto eProfit, LT Tili Oy, Tilikanava Oy, Tilitoimisto Utilis Oy, Tilimer Oy, Greenstep Oy, Kirjausketju, Rantalainen Oy, Gallant, GOS Consulting, Tilipalvelu Häkkinen, Tilisys Oy, Third Rock, ProPilvipalvelut Oy sekä osaamistaan jakaneet kirjoittajamme Terhi Tuominen, Arto Lindeberg, Jukka Sirkiä, Lea Huttunen, Sini Maunula, Tarja Isola, Tatu Saarinen, Teija Launiainen, Tiina Turku ja Lauri Skogster.

Lähteet

Rotmans, J. 2021. Transition Research: key in times of chaos. Esitys 1st International Conference on Sustainable Resource Society -konferenssissa 25.10.2021.

Bateman, J. 2021. Activists are increasingly suing governments and companies to take action against climate change – and winning. Could this be a turning point? BBC 8.12.2021. Viitattu 20.6.2022. <https://www.bbc.com/future/article/20211207-the-legal-battle-against-climate-change>

Valtioneuvosto 2022. Euroopan komissio julkaisi ehdotuksen EU:n yritys vastuulainsäädännöstä. Tiedote. Viitattu 30.5.2022. <https://valtioneuvosto.fi/-/1410877/euroopan-komissio-julkaisi-ehdotuksen-eu-n-yritysvastuulainsaadannosta>

2. Sidosryhmät asettavat pienille yrityksille paineita toimia vastuullisesti

Sini Maunula

YRITYS EI TOIMI tyhjiössä vaan vuorovaikutuksessa ympäristönsä ja sidosryhmiensä kanssa. Siksi yrityksen on tärkeä huomioida sidosryhmiensä toiveet ja tarpeet ja pyrkiä yhteiseen suuntaan, joka luo yhteistä etua ja edesauttaa yritystoiminnan kestävyttä. Vastuullisuuteen liittyvän keskustelun lisääntyessä, erityisesti vastuullisuuteen lisääntyvät sidosryhmätarpeet ja -vaateet ovat kasvussa. Yrityksiin kohdistuu nyt usealta eri suunnalta painetta miettiä omaa vastuutaan yrityksenä.

EU:n komission valmistelussa oleva yritysvastuulaki asettaa yrityksille kestävyden ja asianmukaisen huolellisuuden velvoitteen (Valtioneuvosto 2022). Vaikka laki ei tule suoraan koskemaan pieniä (alle 250 henkeä työllistäviä) yrityksiä, tulevat vaikutukset välillisesti vaikuttamaan näiden yritysten toimintaan eri sidosryhmien kautta, sekä lain että muun yhteiskunnallisen asenneympäristön muutoksen seurauksena.

Yritysvastuu tarkoittaa yrityksen vastuuta yrityksen suorista ja epäsuorista taloudellisista, sosiaalisista ja ympäristövaikutuksista. Se, millaisia käytännön toimia yritysvastuu tarkoittaa riippuu siitä, millaisesta yrityksestä on kyse. Vaikuttavia tekijöitä ovat esimerkiksi yrityksen toimiala, koko, markkina-alue, liiketoiminnan tavoitteet sekä yrityksen keskeisten sidosryhmien odotukset. Esimerkiksi pienen verkossa toimivan yrityksen vaikutukset ja vastuullisuustoimet poikkeavat paljon kansainvälisestä tuotantoa harjoittavasta yrityksestä.

Talvio ja Välimaa (2004, 39) määrittelevät yhteiskuntavastuun tarkoittamaan sitä tapaa, jolla yrityksiä johdetaan niihin kohdistettujen erilaisten odotusten viidakossa. Yritys ei toimi tyhjiössä vaan vuorovaikutuksessa

Yritysvastuu tarkoittaa yrityksen vastuuta yrityksen suorista ja epäsuorista taloudellisista, sosiaalisista ja ympäristövaikutuksista.

useiden eri sidosryhmien kanssa. Yrityksen sidosryhmillä tarkoitetaan kaikkia niitä tahoja, joiden kanssa yritys on tekemisissä tai joihin sen toiminta vaikuttaa, tai jotka jollakin tavalla vaikuttavat yrityksen toimintaan (Osaava yrittäjä 2021).

R. Edward Freemanin sidosryhmäteoria korostaa toisiinsa kytkeytyviä suhteita yrityksen eri sidosryhmien välillä. Teorian ajatuksena on, että yrityksen tulee luoda arvoa kaikille sidosryhmille, eikä vain osakkeenomistajille. (Stakeholder Theory 2018.) Pelkän osakkeenomistajien taloudellisen hyödyn tavoittelun sijaan yrityksessä huomioidaan siis kokonaisvaltaisemmin sen vaikutukset muille sidosryhmille. Onnistumalla ajamaan sidosryhmiensä yhteisiä etuja yritys mahdollistaa oman toimintansa kestävyyttä ja jatkuvuutta (Stakeholder Theory 2018).

TYÖNTEKIJÄT JA ASIAKKAAT

Työntekijät ovat yrityksen toiminnan mahdollistajia ja siten yritykselle keskeinen sidosryhmä, jonka tyytyväisyys vaikuttaa positiivisesti yrityksen tulokseen (Talvio & Välimaa 2004, 152). Pula työntekijöistä voi vaikuttaa yrityksen toimintaan rajoittamalla sitä tai ääritapauksessa johtaa jopa toiminnan lakkaamiseen. Siksi yrityksessä on tärkeä kuunnella työntekijöiden tarpeita ja pitää heistä kiinni.

Etenkin aloilla, joilla on työntekijäpulaa, yritykset joutuvat kilpailemaan työntekijöistä. Pelkkä kilpailukykyinen palkka ei riitä työntekijöiden houkuttelemiseen ja heistä kiinni pitämiseen, koska työntekijät kaipaavat työstään muutakin kuin palkkaa (De Smet, Dowling, Mugayar-Baldocchi & Schaninger 2021; Herzberg 2003, 4–5). Koronapandemia on muuttanut työntekijöiden suhtautumista työelämään, jossa halutaan nyt toteuttaa omia intressejä omien arvojen mukaisesti (Pietarinen 2022). Työntekijät vaativat työnantajiltaan nyt enemmän, kuten Blackrockin toimitusjohtaja Larry Fink (2022) totesi vuosittaisessa kirjeessään yrityksen sijoituskohteiden toimitusjohtajille.

Houkutelakseen hyviä työntekijöitä, yrityksellä pitää olla hyvä maine työnantajana. Vastuullisuus työntekijöitä kohtaan, kuten riittävän palkan, säällisten työolojen tarjoaminen ja työntekijöiden hyvinvoinnista huolehtiminen on hyvä lähtökohta. Näistä säädetään jo laissa minimitasot ja yritysten kilpaillessa työntekijöistä parhaiten pärjäävät ne, jotka aidoinnin osoittavat arvostuksena työntekijöitään kohtaan.

Samalla lailla asiakkaat valitsevat, missä yrityksissä he asioivat. Julkisuudessa paljastuneet laiminlyönnit yrityksen vastuussa voivat johtaa asiakkaiden katoamiseen. Toisaalta hyvin vastuullisuusasiansa hoitava yritys voi houkuttaa asiakkaita ja jopa pyytää tuotteistaan parempaa hintaa.

TOIMITTAJAT JA ALIHANKKIJAT

Toimittajilta yritykset saavat toiminnassaan tarvitsemia tuotantopanoksia, kuten raaka-aineita, tarvikkeita ja energiaa. Alihankkijat taas tarjoavat erilaisia tuotteiden osia ja osatoimintoja kuten kirjanpidon palvelut ja mainonnan suunnittelu (Osaava yrittäjä 2021). Toimittajat ja alihankkijat voivat asiakkaitaan valitessaan kiinnittää huomioita muun muassa asiakasyrityksen vastuullisuuteen ja imagoon ja päättää toimia vain sellaisten yritysten kanssa, joiden toiminta on linjassa yritysten omien periaatteiden kanssa. Tämä voi vaikuttaa palveluita hankittaessa tarjonnan määrään ja hintoihin, koska isompi tarjonta kasvattaa hintahaitaria ja toisaalta kohonnut riski yhteistyön vaikutuksista saatetaan siirtää hintoihin.

Rahoitusyritykset kuten pankit voidaan katsoa kuuluviksi toimittajiin (Osaava yrittäjä 2021). Rahoitusta hakiessa liikeidean potentiaalilla on vaikutusta, kuinka todennäköisesti, ja millä ehdoin rahoitusta saa. Nykyi-

nen liiketoimintaympäristö on muuttunut jo siten, että kysyntä on lisääntynyt kestävän kehityksen saralla ja toisaalta huonosti ympäristötekijät huomioon ottavalle yritykselle ei välttämättä nähdä potentiaalia. Tulevaisuudessa pankkien rahoitusehdot voivat muuttua entistä enemmän suosimaan yrityksiä, jotka toteuttavat toiminnassaan kestävän kehityksen periaatteita.

Kuluttajien vaatimukset heijastuvat lainsäädäntöön. Se näkyy oikeustapausten kasvussa. Ympäristöön liittyvien oikeustapausten määrä on yli tuplaantunut vuodesta 2015 tähän päivään (Bateman 2021). Dutch Institute For Transitions:in professori Jan Rotmans (2021) korosti ensimmäisen kansainvälisen kestävän luonnonvarayhteiskunnan konferenssin puheessaan, että yritysten on hyvä herätä ilmastotekoihin, koska entistä enemmän katseet kääntyvät yritysten toimintaan ja kuluttajien vaatimukset käyvät kovaaäänemmiksi.

KILPAILIJAT

Yritysten asemoituminen kilpailijoihinsa nähden vaikuttaa yrityksen mahdollisuuksiin selviytyä kilpailutilanteissa. Esimerkiksi imagoltaan ja teoiltaan vastuullisemmilta vaikuttavat yritykset saattavat vetää puoleensa enemmän asiakkaita. Kilpailutilanteissa vastuullisuuden osoittaminen voi olla yritykselle etu jo tällä hetkellä. Yritysvastuulain tullessa voimaan, isommat yritykset joutuvat kiinnittämään huomiota pienempien yhteistyökumppaniensa vastuullisuuteen, jolloin pientenkin yritysten pitää pystyä osoittamaan vastuullisuutensa isompien yritysten vaatimuksesta.

YHTEISTYÖKUMPPANIT

Muita yhteistyökumppaneita voivat olla esimerkiksi korkeakoulut ja järjestöt. Yrityksillä on mahdollisuus toimia korkeakoulujen kanssa yhteistyössä esimerkiksi ulkoisesti rahoitettujen hankkeiden tai muiden yritysten projektien kautta. Yhteistyö voi toimia yritykselle väylänä hankkia uutta osaamista helposti. Yritysten tavoin korkeakoulutkin huolehtivat imagostaan pysyäkseen vetovoimaisena niin rahoittajille kuin hakijoille, minkä vuoksi yrityksen vastuullisen toiminnan laiminlyönti voi johtaa siihen, että yhteistyötä ei haluta tehdä.

Järjestöistä esimerkiksi Finnwatch tarkastelee aktiivisesti yritystoiminnan vastuullisuutta ja nostaa esiin havaitsemiaan puutteita, kuten ihmisoikeusongelmia, ympäristövaikutuksia sekä verovälttelyä (Finnwatch 2022). Tällä voi olla isoja vaikutuksia yrityksen maineeseen ja sitä kautta vaikutukset voivat näkyä sidosryhmien välisessä yhteistyössä.

TAVOITTEENA PERÄSSÄHIIHTÄMINEN VAI EDELLÄKÄVIJYYS?

Sidosryhmillä on siis iso vaikutus yrityksen toimintaan. Vuorovaikutus toimii kumpaankin suuntaan. Yritykselle valittavaksi jää, haluaako se mukautua muutokseen sitä mukaa kun se tapahtuu, reagoiden sidosryhmien vaatimuksiin niiden ilmaantuessa. Perässä kulkemisessa on riskinsä, koska muutokset voivat vaatia paljon resursseja, joita pienillä yrityksillä ei välttämättä ole. Liian hidas muutos voi johtaa kilpailusta jälkeenjäämiseen ja mahdollisuuksien menettämiseen. Toisaalta, jos yritys päättää reagoinnin sijaan olla itse aktiivinen ja toimia muutoksen veturina, sillä on mahdollisuus saada edelläkävijän mainetta ja kilpailuetua muihin nähden. Muutos on jo meneillään, joten harkinta-aika alkaa käydä vähiin.

Lähteet

Bateman, J. 2021. Activists are increasingly suing governments and companies to take action against climate change – and winning. Could this be a turning point? BBC 8.12.2021. Viitattu 20.6.2022. <https://www.bbc.com/future/article/20211207-the-legal-battle-against-climate-change>

De Smet, A. Dowling, B. Mugayar-Baldocchi, M. & Schaninger, B. 2021. 'Great Attrition' or 'Great Attraction'? The choice is yours. McKinsey Quarterly. McKinsey & Company. <https://www.mckinsey.com/business-functions/people-and-organizational-performance/our-insights/great-attrition-or-great-attraction-the-choice-is-yours>

Fink, L. 2022. Larry Fink's Letter to CEOs: The Power of Capitalism. BlackRock. Viitattu 25.1.2022. <https://www.blackrock.com/corporate/investor-relations/larry-fink-ceo-letter>

Finnwatch 2022. Keitä me olemme? Viitattu 28.6.2022. <https://finnwatch.org/fi/keitae-olemme>

Herzberg, F. 2003. One More Time: How Do You Motivate Employees? Harvard Business Review. Motivating people. January 2003, 3–11.

Osaava yrittäjä 2021. Yrityksen sidosryhmät. Viitattu 28.6.2022. <https://www.osaavayrittaja.fi/liiketoimintaymp%C3%A4rist%C3%B6/yrityksen-sidosryhm%C3%A4t>

Pietarinen, H. 2022. Konsulttiyhtiön tutkimus: Pandemia on tehnyt ihmisistä entistä itsekeskeisempiä, ja se mullistaa työelämää. Helsingin Sanomat. 20.2.2022. <https://www.hs.fi/talous/art-2000008616709.html>

Rotmans, J. 2021. Transition Research: key in times of chaos. Esitys 1st International Conference on Sustainable Resource Society -konferenssissa 25.10.2021.

Stakeholder Theory 2018. About the Stakeholder Theory. Viitattu 4.8.2022. <http://stakeholdertheory.org/about/>

Talvio C. & Välimaa, M. 2004. Yhteiskuntavastuu ja johtaminen. Kauppakamarisarja: johtamistaito. Helsinki: Edita.

Valtioneuvosto 2022. Euroopan komissio julkaisi ehdotuksen EU:n yritys vastuulainsäädännöstä. Viitattu 30.5.2022. <https://valtioneuvosto.fi/-/1410877/euroopan-komissio-julkaisi-ehdotuksen-eu-n-yritysvastuulainsaadannosta>

3. Vihreä tilinpäätös ja yritysvastuulaki Uudenmaan, Päijät-Hämeen ja Etelä-Karjalan alueiden tilitoimistoissa

Arto Lindeberg, Jukka Sirkiä, Terhi Tuominen, Teija Launiainen & Suvi Sivén

VIHREÄN TILINPÄÄTÖKSEN ESIINMARS-
SI alkoi melkein 20 vuotta sitten, jolloin kirjanpitolautakunta antoi yleisohjeen ympäristöasioiden kirjaamisesta, laskennasta ja esittämisestä tilinpäätöksessä (Kirjanpitolautakunta 2006).

Kirjanpitolautakunnan ohjeet on mielletty yleisesti ympäristöarvojen huomioimisena. Ympäristöarvojen huomioiminen yritysten toiminnassa on ollut tähän asti paljolti yritysten oma asia ja asiasta annetut ohjeet on nähty suosituksina. Toimialan sisällä vallinneet käytännöt ja eri sidosryhmien vaatimukset ovat ohjanneet yritysten toimintaa.

Keväällä 2022 ympäristöarvojen huomioiminen on edelleen nostanut päätään ja lisäyksenä on tullut yritysten vastuullisen (taloudellinen vastuu, sosiaalinen vastuu ja ympäristövastuu) toiminnan tarve. Yritysvastuun lisäämisen tarve yritysten toiminnassa on ollut keskeinen keskustelujen aihe viime aikoina. Tämä tarve kasvoi EU:n hyväksytyä maaliskuun 2021 alussa uuden yritysvastuulakiin liittyvän esityksen (Euroopan parlamentin päätöslauselma 2021). Yritysvastuulaki etenee tällä hetkellä EU:ssa ja EU:n jäsenvaltioissa. Suomessa asian valmistelussa on tarpeen huomioida eri sidosryhmien näkemyksiä (Valtioneuvosto 2022).

Ympäristöarvojen huomioiminen yritysten toiminnassa on ollut tähän asti paljolti yritysten oma asia ja asiasta annetut ohjeet on nähty suosituksina.

VIHREÄ VASTUU -HANKE

Vihreä vastuu -hankkeessa Laurea-ammattikorkeakoulu ja LAB-ammattikorkeakoulu kehittävät yhdessä tilitoimistojen kanssa uutta palvelumallia, jonka valmistuttua yritysten tilinpäätöskokonaisuuteen voitaisiin ottaa mukaan uudistetun yritys vastuulain vaatimukset (Vihreä vastuu -hanke).

Laurea-ammattikorkeakoulun liiketalouden opiskelijat tekivät kevättalvella 2022 selvityksen siitä, miten vihreä tilinpäätös ja yritys vastuulaki on huomioitu Uudenmaan, Päijät-Hämeen ja Etelä-Karjalan alueiden tilitoimistojen toiminnassa. Selvitystyön avulla on mahdollista auttaa yrityksiä ja opiskelijoita ymmärtämään, missä ollaan menossa tällä hetkellä, ja mitä pitäisi tulevaisuudessa huomioida.

Laurea-ammattikorkeakoulun selvityksen tuloksiin on otettu mukaan myös LAB-ammattikorkeakoulussa tehdyn selvityksen tulokset siitä, kuinka vastuullisuus näkyy tilitoimistojen viestinnässä heidän nettisivuillaan. LAB-ammattikorkeakoulun selvityksessä oli mukana 111 tilitoimistoa, jotka olivat kiinnostuneita hankkeesta tai olivat osallistuneet hankkeen työpajoihin tai webinaareihin.

Laurea-ammattikorkeakoulun selvityksessä kysyttiin seuraavaa:

1. Minkälaisia vihreän tilinpäätöksen ja vastuullisuusraportoinnin malleja ja/tai käytäntöjä on jo käytössä, mitä käyttökokemuksia niistä on kertynyt?
2. Minkälaisia asioita tulisi vihreän tilinpäätöksen ja yritys vastuulain osalta tarkastella ja miksi?
3. Tilitoimiston näkemys siitä, miten niiden asiakkaat ottaisivat asian vastaan, ja mitä lisäarvoa vihreästä tilinpäätöksestä voisi olla tilitoimistoille ja niiden asiakkaille?

VIHREÄN TILINPÄÄTÖKSEN JA VASTUULLISUUSRAPORTOINNIN MALLIT JA KÄYTTÖKOKEMUKSET

Hankkeeseen integroitujen opintojaksojen ja harjoitustehtävissä tehtyjen selvitysten mukaan tilitoimistoilla on vielä hyvin vähän käytössä vastuullisuusraportoinnin malleja tai käytäntöjä. Vastuullisuus koetaan ja nähdään usean tilitoimiston osalta vielä suhteellisen pienenä osana liiketoimintaa. Toisaalta osa tilitoimistoista mainitsi voivansa tarkastella omia hankintojaan jatkossa toimittajan vastuullisuuden kautta niin, että ekologisuus osaltaan vaikuttaisi ja näkyisi heidän omassa liiketoiminnassaan.

Osa tilitoimistoista on kertonut asiakkaidensa vastuullisuusraportoinnin olevan osittain kunnossa, mutta asia on uusi ja tietoa tarvitaan lisää. Tietty joukko tilitoimistoista uskoo osalla asiakkaitaan olevan mielenkiintoa vihreän tilinpäätöksen luomiseen sekä vastuullisuusraportointiin.

Osa tilitoimistoista kertoi vähentäneensä paperin käyttöä sähköisten järjestelmien myötä ja pyrkivänsä toimimaan vastuullisesti tietoturvan osalta, kuten salatulla sähköpostilla, suojatulla nettiyhteydellä, virustorjunnan ajan tasalla pitämisellä, asiakkaiden kirjanpitoaineistojen säilyttämisellä kahdessa eri paikassa (esim. tulipalon riskien osalta) sekä dokumenttien allekirjoitusten vahvalla tunnistautumisella. Yksittäisenä havaintona eräs tilitoimisto näki vihreän tilinpäätöksen ja vastuullisuusraportoinnin mallien ja käytänteiden käytön antavan yrityksestä luotettavan kuvan heidän asiakkailleen.

Hankkeessa kontaktoitujen ja hankkeesta kiinnostuneiden tilitoimistojen vastuullisuuteen liittyvää viestintää analysoitiin. Yhteensä 111 tilitoimistosta vain yksi yritys oli maininnut tuottavansa vastuullisuuteen liittyviä palveluita. Sen sijaan moni tilitoimisto mainitsi nettisivuillaan esimerkiksi ”muut konsultointipalvelut”,

jotka voivat sisältää vastuullisuuteen liittyviä palveluita, vaikka niitä ei ollut erikseen mainittu. Vastuullisuuden sijaan näkyi yritysten nettisivujen viestinnässä muun muassa paperittomuutena, hyvinä työoloina, tassa-arvona, koulutukseen panostamisena ja tietosuoja-asioiden huomioimisena.

Vihreä vastuu -hankkeen työpajatyöskentelyssä tuotiin esille muun muassa seuraavia käyttökokemuksiin ja käytäntöihin liittyviä asioita: sähkön/energian käyttö per työntekijä ja kierrätys (ympäristövastuun osatekijänä), verotus (taloudellisen vastuun osa-alueena), asialliset työolot ja palkka sekä työhyvinvointiin liittyvät asiat (sosiaalisen vastuun osa-alueena). (Vihreä vastuu -hankkeen työpaja 16.12.2021.)

MITÄ PITÄISI HUOMIOIDA

Tilitoimistoille ja niiden verkkosivuille tehdyistä tarkasteluista nousi esiin erilaisia asioita vastaajasta riippuen. Eniten huomiota saivat yritys vastuulain taloudellinen vastuu ja ympäristövastuu. Lisäksi ihmisoikeuksiin liittyviä asioita on jo huomioitu, sillä mahdollisista tapauksista on raportoitava poliisille.

Hankkeen työpajan osallistajat toivoivat, että yritykset voisivat tarkastella hankintojaan jatkossa toimittajan vastuullisuuden kautta siten, että ekologisuus näkyisi heidän omassa liiketoiminnassaan. Vastuullisuus tulisi huomioida tulevien sukupolvien kannalta. Vihreän tilinpäätöksen kannalta tilitoimiston toimintatapoja tulisi tarkastella etenkin vihreän talouden ja yritys vastuun näkökulmista. Toiveena olisi, että tilitoimistojen tarjoama palvelu olisi samansisältöistä.

Tuloksista ilmeni tarve Suomen yritys vastuulain tarkasteluun ihmisoikeuksien, alkuperäiskansojen maa-oikeuksien ja ympäristökysymysten osalta. Näissä voitaisiin ottaa mallia muiden maiden yritys vastuuseen kuuluvan vahingonkorvaus vastuun osalta. Asianmukaisella yritys vastuulla pystyttäisiin seuraamaan tuotteiden ja palveluiden haitallisia ihmisoikeus- ja ympäristövaikutuksia. Lisäksi yhtenä selvitettävänä tekijänä nousi esille tarkastelu siitä, mitä kaikkea yritys vastuulain toteuttaminen vaatisi esimerkiksi tuotannossa ja logistiikassa, ja miten tämä vaikuttaisi loppukäyttäjään.

Vastuullisuuden osa-alueiden, kuten ympäristö- ja sosiaalisen vastuun, vertailtavuus eri yritysten välillä on hankalaa. Tilannetta selkiyttävä luokittelu tai standardi voisi tuoda asiaan parannusta. Useissa tilitoimistoissa ei kuitenkaan ole vielä osaamista yritys vastuulaista, ja osaamisen puute haittaa yhtenäisen standardin luomista.

Hankkeen työpajassa tilitoimistot analysoivat sitä, minkälaisia vastuullisuuden tarpeita heidän asiakkailleen on. Alla oleva taulukko 1 tiivistää työpajassa esiin nousseet keskeiset vastuullisuuteen liittyvät tarpeet asiakkaan näkökulmasta.

Taulukko 1. Tili toimistojen näkemys vastuullisuuden tarpeista (Sivén, 2021.)

MINKÄLAISIA VASTUULLISUUDEN TARPEITA ASIAKKAILLAMME ON?				
SOSIAALINEN VASTUU	TALOUDELLINEN VASTUU	YMPÄRISTÖ-VASTUU	JOKIN MUU VAIKUTTAVA TEKIJÄ	MUITA HUOMIOITA
Työmarkkinoiden vaikuttavuus	Riskinhallinta	Työmarkkinoiden vaikuttavuus	Sijoittajien ja rahoitussektorin impulssit	Toimialoihin erikoistuminen tulevaisuudessa
Vastuullisuuden merkitys henkilöstölle	Tukien/rahoitushakujen tukeminen	Energiatarve; ydinvoima, vesivoima jne.	Julkisen sektorin lisääntyvät vastuullisuusvaateet	Informaation puute
Työntekijöiden kohtelu	Tietoturvallisuus	Hiilijalanjäljen laskeminen, hiilikädenjäljen laskeminen (autatko muita yrityksiä vähentämään hiilijalanjälkeä) – mittaamista voidaan tehdä eri tavoilla? Vastuullisuuden eri näkökulmat	Eettisyys	Standardointi ja mittaristo
Työhyvinvointi	Verot	Ympäristökirjanpito/ELY-keskus	Maine – vastuulliset toimijat ja kumppanit	Vastuullisuus suhteessa toimialaan
Työehtosopimukset	Palkat, henkilöstötilinpäätös	Päästö-vähennykset	Nuoret ja eri ikäryhmien huomiointi	Tarpeet usein pakon sanelemia vastuullisuus näkökulmissa
Koulutus-suunnitelmat	Välilliset logistiikkakustannukset	Välilliset logistiikkakustannukset	Sidosryhmäyhteistyö ja kumppanuudet	

Taulukko 1 havainnollistaa osallistujien näkemyksiä asiakkaiden oletetuista tai kuulluista tarpeista vastuullisuuden osa-alueilla. Työpajan aikana ei käsitelty erilaisia tarpeita osa-alueittain mutta siitä huolimatta osallistujien vastausten jäsentely taulukoksi tuo esiin osa-alueiden tasapainoisen huomioinnin osallistujien toimesta. Muita välillisesti vaikuttavia tekijöitä kuten yrityksen mainetta sekä suhteita eri sidosryhmiin pidettiin erittäin tärkeinä indikaattoreina ja ajureina vastuullisuuden tarpeiden arvioinnissa sekä huomioinnissa.

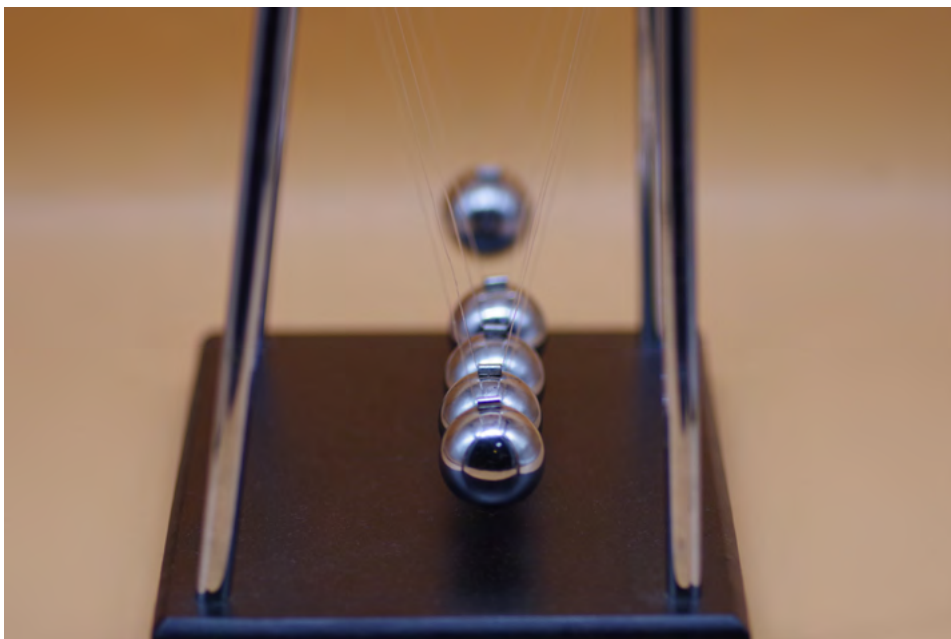
LISÄARVOA TILITOIMISTOILLE JA NIIDEN ASIAKKAILLE

Vihreä vastuu -hankkeen työpajatyöskentely on tuottanut vastuullisen liiketoiminnan vertaisideoiteja ja hyvien käytäntöjen jakamista. Osa tilitoimistoista onkin innostunut hiilijalanjäljen vähentämiseen ja siirtymään kohti täysin paperitonta raportointia tilitoimiston asiakkaille.

Vihreä vastuu -hankkeen tarkastelut ja työpajatyöskentely toivat esiin, että jotkin tilitoimistojen asiakkaista ovat tietämättömiä vastuullisuusraportoinnista. Sen vuoksi raportoinnin merkitystä kokonaisuudessa ja siitä mahdollisesti saatavia hyötyjä ei täysin ymmärretä. Toisaalta ymmärrystä raportoinnin hyötyihin löytyy, mikäli huomio osataan kiinnittää oikeisiin asioihin ja niiden toteutumisen seuraamiseen.

Taulukko 2. Tilitoimistojen näkemys vastuullisuuden lisäarvosta. (Sivén, 2022.)

MITÄ LISÄARVOA VASTUULLISUUDEN HUOMIOINNILLA VOIDAAN SAAVUTTA?				
SOSIAALINEN VASTUU	TALOUDELLINEN VASTUU	YMPÄRISTÖ-VASTUU	JOKIN MUU VAIKUTTAVA TEKIJÄ	MUITA HUOMIOITA
Asiakkaat ja rahoittajat haluavat tietoa yrityksestä ja sen tuotteista ja palveluista.	Kilpailukyky.	Ympäristöasioista tiedottaminen lisää luottamusta eri sidosryhmissä.	Perusstandardi raportointiin parantaa raportoinnin tuomaa lisäarvoa.	Vastuullisuuden positiivinen vaikutus brändiin ja maineeseen.
Vastuullisuusraportointi työllistää henkilökuntaa.	Riskienhallinta paranee -> luottamus kasvaa -> kannattavuus paranee.		Vastuullisuus on perusedellytys liiketoiminnassa.	Vertailukelpoisuus.
Edistää tasa-arvoa ja sosiaalista oikeudenmukaisuutta.	Tulisiko vastuullisten yritysten saada rahallista (esim. koroista, veroista, sijoittajilta)?		Sidosryhmien sitoutuminen -> liiketoiminnan kehittäminen jne.	Mahdolliset kannustimet pk-sektorilla.
Voidaan toimia esimerkkinä pienille yrityksille.			Kilpailutusten ja sijoittajien merkitys.	Nopean kokonaiskuvan muodostaminen.

Vihreä vastu -hankkeen helmikuun (24.2.2022) työpajassa tilitoimistot pohtivat minkälaista lisäarvoa vastuullisuusraportoinnin kehittäminen toisi heidän asiakkailleen sosiaalisen, taloudellisen ja ympäristö- vastuun osalta.

- Sosiaaliseen vastuullisuuteen liittyen tilitoimistot nostivat seuraavia asioita esille; asiakkaat ja rahoittajat haluavat tietoa yrityksestä ja sen tuotteista ja palveluista, vastuullisuusraportointi työllistää henkilökuntaa, edistää tasa-arvoa ja sosiaalista oikeudenmukaisuutta ja voidaan toimia esimerkkinä pienille yrityksille.
- Taloudellisen vastuun osalta tilitoimistot nostivat seuraavia asioita; kilpailukyvyyn paraneminen, riskienhallinnan paraneminen luottamuksen kasvun kautta (myös kannattavuus paranee). Tilitoimistot pohtivat myös, tulisiko vastuullisten yritysten saada jopa rahallista etua (esim. koroista, veroista yms.).
- Ympäristövastuun osalta tilitoimistot nostivat esille sen, että ympäristöasioista tiedottaminen lisää luottamusta eri sidosryhmiin, mikä tuo myös lisäarvoa heidän asiakkailleen.

Tilitoimistot kokivat, että ns. perusstandardi raportointiin parantaa raportoinnin tuomaa lisäarvoa ja että vastuullisuus on nykyään enemmänkin perusedellytys liiketoiminnassa. Sidosryhmät sitoutuvat enemmän yritykseen, joka on vastuullinen ja vastuullisuuden lisäarvo voi näkyä kilpailutuksissa ja siten, että sijoittajat arvostavat enemmän vastuullisuuteen panostavia yrityksiä. Vastuullisuudella koettiin olevan positiivinen vaikutus yritysten brändiin ja maineeseen, mutta vastuullisuuden mittaamisessa korostettiin vertailukelpoisuutta ja sen tärkeyttä.

Lähteet

Euroopan parlamentin päätöslauselma 2021. Yritysten huolellisuusvelvoite ja vastuuvellollisuus. 10.3.2021. Viitattu 26.8.2022. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0073_FI.html

Kirjanpitolautakunta 2006. Kirjanpitolautakunnan yleisohje ympäristöasioiden kirjaamisesta, laskennasta ja esittämisestä tilinpäätöksessä. Viitattu 26.8.2022. <https://kirjanpitolautakunta.fi/-/ymparistoasioiden-kirjaaminen-laskenta-ja-esittaminen-tilinpaatokes-1>

Valtioneuvosto 2022. Euroopan komissio julkaisi ehdotuksen EU:n yritys vastuulainsäädännöstä. Tiedote. Viitattu 26.8.2022. <https://valtioneuvosto.fi/-/1410877/euroopan-komissio-julkaisi-ehdotuksen-eu-n-yritysvastuulainsaadannosta>

Vihreä vastuu -hanke 2022. Vihreä tilinpäätös ja vastuullisuus osana vihreää siirtymää. Viitattu 26.8.2022. <https://www.laurea.fi/ajankohtaista/uutiset/vihrea-vastuu--hanke-vihrea-tilinpaatos-ja-vastuullisuus-osana-vihreaa-siirtymaa/>

JULKAISEMATTOMAT LÄHTEET

Sivén, S. 2021. Tilitoimistojen näkemys vastuullisuuden tarpeista. Tilitoimistojen työpajan kooste 16.12.2021.

Sivén, S. 2022. Tilitoimistojen näkemys vastuullisuuden lisäarvosta. Tilitoimistojen työpajan kooste 25.2.2022.

4. Vain harvat tilitoimistot tarjoavat vastuullisuusraportoinnin palveluita

Sini Maunula

YRITYSVASTUULAINSÄÄDÄNNÖN VOIMAANTULO EU:SSA tulee lisäämään yritysten raportointivastuuta. Tästä huolimatta toistaiseksi vain harva tilitoimisto on tietoinen yritysvastuulakialoitteesta ja vielä harvempi tarjoaa palveluita tukeakseen yrityksiä lain tuomien vaatimusten kanssa. Jotta pienet ja keskisuuret tilitoimistotkin voisivat tulevaisuudessa tarjota yritysten tarvitsemia palveluita yritysvastuulain raportointivastuun täyttämiseksi, tarvitsevat ne tietoa ja tukea palveluiden suunnittelemiseksi.

Euroopan komissio valmistelee EU:n yritysvastuulainsäädäntöä, jonka tavoitteena on edistää ihmisoikeuksien kunnioittamista ja siirtymää kohti hiilineutraalia taloutta sekä luoda yhtenäinen toimintaympäristö ja vaatimukset unionissa toimiville yrityksille.

Komission ehdotuksessa yrityksille säädettäisiin asianmukaisen huolellisuuden velvoite. Sillä tarkoitetaan selkeitä prosesseja yritysten oman, tytäryhtiöiden ja vakiintuneiden liikekumppaneiden toimintojen aiheuttamien haitallisten ihmisoikeus- ja ympäristövaikutusten tunnistamiseen, ehkäisemiseen, lieventämiseen ja korjaamiseen sekä toteutettujen toimenpiteiden seurantaan. (Valtioneuvosto 2022.)

Raportointivastuun lisääntyminen yrityksissä luo tarvetta uusille palveluille. *Vihreä tilinpäätös ja vastuullisuus osana vihreää siirtymää* -hankkeessa kehitetään pienille ja keskisuurille tilitoimistoille palvelumallia vastaamaan syntyvään tarpeeseen (Vihreä vastuu 2022). Tähänkin asti yrityksillä on ollut mahdollisuus toteuttaa vapaaehtoisia yritysvastuutoimia, mutta hankkeessa syksyn 2021 ja kevään 2022 tehtyjen selvitysten pohjalta

Tilitoimistojen palvelutarjonnassa ei vielä ole paljon erilaisia vastuullisuusraportoinnin palveluita tarjolla.

voidaan todeta, ettei tilitoimistojen palvelutarjonnassa vielä ole paljon erilaisia vastuullisuusraportoinnin palveluita tarjolla eikä tietouttakaan yritysvastuulaista vielä ole.

Hankkeessa tehdyt kartoitukset kohdistuivat Uudenmaan, Päijät-Hämeen ja Etelä-Karjalan alueiden tilitoimistoihin. Tilitoimistoihin oltiin yhteydessä puhelimitse ja sähköpostilla hanketyöntekijöiden ja opiskelijoiden voimin. Tilitoimistoilta selvitettiin heidän tietämystään vihreästä tilinpäätöksestä, vastuullisuusraportoinnista ja yritysvastuulaista sekä näiden tarjoamisesta asiakkaille. LAB-ammattikorkeakoulussa kerättiin 27 vastauksen aineisto ja Laurean opiskelijoiden toimista vastauksia saatiin 77 tilitoimistolta. Tilitoimistojen vastuullisuusviestintää ja tarjottuja vihreän tilinpäätöksen raportteja ja vastuullisia tilinpäätösmalleja selvitettiin 108:n tilitoimiston verkkosivuja tarkastelemalla. Lisäksi tehtiin muita täydentäviä kartoituksia.

VIHREÄ TILINPÄÄTÖS, VASTUULLISUUSRAPORTOINTI JA YRITYSVASTUULAKIALOITE TILITOIMISTOILLE UUSI ASIA

LAB:in kyselyyn vastanneista 27 tilitoimistosta 10 ei osannut määritellä vihreää tilinpäätöstä. Avoimissa vastauksissa vihreän tilinpäätöksen nähtiin kytkeytyvän ympäristövastuuseen eli ympäristövastuuseen kuuluvien mittarien käyttöön ja ympäristökuormituksen selvittämiseen ja seurantaan. Vihreään tilinpäätökseen nähtiin sisältyvän muun muassa hiilijalanjäljen mittausta, paperittomuus, energian käyttö, hiilitase, sähköinen tilinpäätös, ilmastoystävällisyys ja luonnonvarojen vähäinen kulutus. Kymmenen vastaajaa ei tiennyt EU:lla valmisteilla olevasta yritysvastuulaista ja kaksitoista tiesi jotakin/vähän asiasta. Vastaajista viisi oli perehtynyt asiaan enemmän.

Laurean opiskelijoiden tavoittamista 77:stä tilitoimistosta 22 tiesi jotakin vastuullisuusraportoinnista, vihreästä tilinpäätöksestä ja yritysvastuulaista. Näistä puolet sijaitsi pääkaupunkiseudulla tai sen tuntumassa: seitsemän Helsingissä ja Espoossa ja neljä Lohjalla.

VÄHÄINEN RAPORTTITARJONTA KESKITTYNUT PÄÄKAUPUNKISEUDULLE

LAB:in tavoittamista 27 yrityksestä vastauksen aineistosta 18 kertoi, ettei tarjoa minkäänlaisia vastuullisuusraportteja. Neljä yritystä kertoi tarjoavansa "vain normaaleja raportteja". Vastuullisuusraportteja kertoi tarjoavansa tällä hetkellä kolme ja kaksi aikomuksesta tarjota niitä tulevaisuudessa. Laurean opiskelijoiden tekemissä selvityksissä 77 vastanneista yrityksistä viisi tarjosi vastuullisuusraportteja ja yksi joko vastuullisuusraporttia tai vihertilinpäätöstä. Vastuullisuusraportteja tarjoavat tilitoimistot sijaittivat pääosin pääkaupunkiseudulla. Tavoitetuista yrityksistä ne harvat, jotka tarjosivat vastuullisia tilinpäätösmalleja, eivät halunneet jakaa niitä tutkittavaksi.

Tilitoimistojen verkkosivuille toteutetussa kartoituksessa yksi tilitoimisto 108:sta tarjosi vastuullisuuteen liittyviä palveluita. Tämän lisäksi osa tilitoimistoista tarjoaa yrityskohtaisesti räätälöitäviä konsultointipalveluita. Nämä saattavat pitää sisällään myös konsultointia vastuullisuusraportoinnissa.

YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Kokonaisuudessaan tilitoimistoilla oli vähän tietoutta tulevasta yritys vastuulaista. Tilitoimistojen verkkosivujen tarkastelu kuitenkin osoitti, että monella tilitoimistolla (77/108) on käsitys käytännön yritys vastuun ja sen kolmikannan (taloudellinen, sosiaalinen ja ekologinen) toteuttamisesta, mitä tuodaan verkkosivuilla paljon esille. Vastuullisuus itsessään näyttäisi siis olevan tilitoimistoille jo tuttu asia ja siitä viestimisen tärkeys on ymmärretty.

Vastuullisuusraportteja tai vihertilinpäätöksiä tarjoavia tilitoimistoja oli tällä hetkellä hyvin vähän, eikä niiden tarjonnan lisäämiselle ole laajoja suunnitelmia. Pääsääntöisesti eniten tietoa yritys vastuulaista oli niillä yrityksillä, jotka tarjosivat vastuullisuusraportteja. Nämä yritykset sijaitsivat pääosin pääkaupunkiseudulla ja sen tuntumassa. Lisäksi yrityksen koko vaikutti heidän tietämykseensä: Lappeenrannan seudulla tehdyssä pienessä (yhdeksän tilitoimistoa) kartoituksessa isot yritykset olivat paremmin perillä vastuullisuusraportoinnista ja yritys vastuulaista kuin pienemmät.

Valtaosalla tilitoimistoja – etenkin pienillä – vaikuttaisi siis olevan tarve lisätiedolle ja kiinnostustakin aiheeseen löytyy. Pääsyyinä sille, ettei tarvetta vastuullisuusraportointien tarjoamiseksi nähty, oli pienistä ja keskisuurista yrityksistä koostuva asiakaskunta, joita velvoitteet eivät koske ja jotka eivät siksi halua palvelua. Vastuullisuusraportoinnissa mietitytti sen työläys pienille tilitoimistoille ja kuinka käytännössä vastuu sen toteuttamisesta pitäisi olla yrityksellä, jotta se olisi toteutettavissa.

Ajatus yhtenäisemmästä raportoinnista nähtiin positiivisena asiana, koska tällä hetkellä olemassa olevat raportit ovat vertailukelvottomia. Osa tilitoimistoista tunnisti kasvavan merkityksen ja tarpeen uudelle palvelumallille ja näkivät siinä myös liiketoimintapotentiaalia.

Pienille tilitoimistoille uuden palvelun suunnittelu ja toteutus voi käytännössä olla haastavaa yksin sen vaatiman laajan selvitystyön ja resurssien niukkuuden vuoksi. Parhaassa tapauksessa *Vihreä vastuu* -hankkeen tarjoama yhteistyö ja tieto voivatkin toimia yrityksille tukena ja ponnahduslautana aluevaltauksiin vastuullisuusraportoinnin palveluissa.

TERMIEN SELITYKSET:

Vihreällä tilinpäätöksellä ei ole vielä virallista määritelmää, mutta se tullaan määrittelemään *Vihreä tilinpäätös osana vihreää siirtymää – Vihreä vastuu* -hankkeessa (Vihreä vastuu 2022).

Vastuullisuusraportointi on yrityksen toiminnan raportti, joka kattaa yrityksen ympäristölliset, sosiaaliset ja taloudelliset ja hallinnolliset vaikutukset (Taloushallintoliitto 2022). Suurille pörssiyrityksille se on pakollista.

Yritysvastuulaki on EU:n komission valmisteilla oleva ehdotus yritys vastuulainsäädännöstä, joka asettaisi yrityksille kestävyden ja asianmukaisen huolellisuuden velvoitteen (Valtioneuvosto 2022). Velvoite koskee suoraan yli 250 henkeä työllistäviä yrityksiä, mutta vaikutukset kohdistuvat verkostojen ja alihankintojen kautta myös pieniin yrityksiin.

Lähteet

Taloushallintoliitto 2022. ESG- eli vastuullisuusraportointi. Viitattu 20.6.2022. <https://taloushallintoliitto.fi/tietopankki/esg-eli-vastuullisuusraportointi/>

Valtioneuvosto 2022. Euroopan komissio julkaisi ehdotuksen EU:n yritys vastuulainsäädännöstä. Tiedote. Viitattu 30.5.2022. <https://valtioneuvosto.fi/-/1410877/euroopan-komissio-julkaisi-ehdotuksen-eu-n-yritysvastuulainsaadannosta>

Vihreä vastuu 2022. Vihreä vastuu. Vihreä tilinpäätös osana vihreää siirtymää – Vihreä vastuu. Viitattu 30.5.2022. <https://vihreavastuu.fi/>

5. Kestävyyseraportointia koskeva lainsäädännöstä

Tatu Saarinen

A **SIAKKAAT JA YRITYSTEN** erilaiset sidosryhmät kiinnittävät huomiota erilaisiin vastuullisuustekijöihin enenevässä määrin, jonka vuoksi vastuullisuuden huomiointi voi muodostua yrityksen kilpailukykytekijäksi. Raportointiin liittyvää sääntelyä kehitetään Euroopan Unionissa, jonka vuoksi sääntelyn kehittymistä on syytä seurata. Raportoinnin avulla yritys voi esittää sidosryhmilleen vastuullisuustoimenpiteidensä konkreettisia tuloksia.

Muiden kuin taloudellisten tietojen raportointia koskeva Euroopan parlamentin ja neuvoston muutosdirektiivi on ollut voimassa vuodesta 2014 (2014/95/EU). Ensimmäisen kerran sen piiriin kuuluvat yritykset raportoivat direktiivin säännösten mukaan 2018 (HE 208/2016 vp.). Suomen Kirjanpitolain 3a lukuun muutos hyväksyttiin 29.12.2016 (Kirjanpitolaki 3a luku). Lain mukaan yhteiskuntavastuun raportointivelvollisuus koskee suuria, yleisen edun kannalta merkittäviä yhtiöitä, joiden henkilöstömäärä ylittää tilikauden aikana keskimäärin 500 henkilöä. Tämän lisäksi liikevaihdon tulee olla yli 40 M€ tai taseen yli 20 M€. Raportointi voidaan toteuttaa kolmella eri vaihtoehdolla:

1. osana toimintakertomusta,
2. erillisenä selvityksenä yhdessä toimintakertomuksen kanssa, tai
3. erillisenä selvityksenä (johon viitataan toimintakertomuksessa) yhtiön verkkosivuilla 6 kk:n kuluessa tilinpäätöspäivästä (Työ- ja elinkeinoministeriö 2022).

Raportin tulee lain mukaan sisältää tiedot siitä, miten kirjanpitovelvollinen huolehtii ympäristöasioista, sosiaalisista asioista ja henkilöasioista, ihmisoikeuksien kunnioittamisesta sekä korruption ja lahjonnan torjunnasta (Kirjanpitolaki 3a luku 2 §). Tilintarkastajan on lain mukaan tarkistettava, että selvitys muista kuin taloudellisista tiedoista on annettu. Selvityksen ollessa toimintakertomuksesta erillinen kertomus tulee tilin-

tarkastajan tilintarkastuskertomuksessa ilmoittaa, mikäli tilinpäätöksen ja erillisen selvityksen tiedot eivät ole yhdenmukaisia. (Kirjanpitolaki 3a luku 6 §.)

VASTUULLISUUSRAPORTOINNIN UUDISTUKSISTA

Euroopan komissio julkaisi 21.4.2021 ehdotuksen CSRD-direktiivistä, joka muun muassa laajentaisi raportointivelvoitteen soveltamisalaa yrityskoon osalta, ja jonka seurauksena tietoja tulisi raportoida entistä yksityiskohtaisemmin (Euroopan komissio 2022). Uuden direktiivin soveltamisala koski kaikkia suuria yrityksiä ja säännellyillä markkinoilla noteerattuja yrityksiä, pois lukien julkisesti noteeratut mikroyritykset. Sääntelyn piiriin kuuluivat siis yritykset, joilla täytyy vähintään kaksi seuraavista ehdoista: liikevaihto on yli 40 M€, tase yli 20 M€ tai henkilöstömäärä yli 250 henkilöä. Julkaistujen tietojen tulisi olla aiempaa yksityiskohtaisemmat ja vakiomuotoisemmat. Tiedot tulisi esittää niille varatussa yrityksen toimintakertomuksen osassa. Lisäksi uudistus edellyttäisi julkaistujen kestävyystietojen varmennusta. Tavoitteena uudistuksella on lisätä julkaistavien tietojen laatua sekä vertailukelpoisuutta. Uudistuksessa edellytettäisiin digitaalista pääsyä kestävyystietoihin. (Euroopan unionin neuvosto 2022a.)

Euroopan unionin neuvosto ehdottaa direktiivin asteittaista toimeenpanoa. Ehdotuksen mukaan jäsenvaltioiden tulisi saattaa direktiivi osaksi kansallista lainsäädäntöä 18 kuukautta voimaantulon jälkeen. Täytäntöönpano alkaisi 1.1.2024 sellaisten yritysten osalta, joihin jo sovelletaan muiden kuin taloudellisten tietojen raportointidirektiiviä. Suurten yritysten, joihin ei tällä hetkellä sovelleta raportointidirektiiviä, osalta täytäntöönpano alkaisi 1.1.2025. Julkisesti noteerattujen pk-yritysten, pienten ja rakenteeltaan yksinkertaisten luottolaitosten ja vakuutusalan kytköyritysten osalta täytäntöönpano alkaisi ehdotuksen mukaan 1.1.2026. Lisäksi on huomioitava, että esimerkiksi niiden yritysten osalta, joilla täytäntöönpano alkaa 1.1.2025, vuoden 2025 tietojen raportointi tapahtuisi vuonna 2026. (Euroopan unionin neuvosto 2022b.)

Uudistuksen myötä termistössä tapahtuu muutoksia ja aiempi vastuullisuusraportointi termi vaihtuu termiin kestävyysraportointi.

KESTÄVYYSRAPORTOINTISÄÄNNÖSTEN ULKOPUOLELLE JÄÄVÄT YRITYKSET

Kansainväliset sijoittajat vaativat yhä enemmän laatua, läpinäkyvyyttä, luotettavuutta ja vertailukelpoisuutta yritysten ESG-raportoinnissa (Environmental, Social, and Corporate Governance (ESG) eli ympäristö- ja yhteiskuntavastuu sekä hyvä hallintotapa). Samalla European Financial Reporting Advisory Groupista (EFRAG) tulee EU:n tärkein ei-taloudellinen raportoinnin standardointielin. International Financial Reporting Standards Foundation eli IFRS-säätiö ilmoitti 3.11.2021 uuden toimielimen perustamisesta: International Sustainability Standards Board, ISSB. Taloudellisen raportoinnin nykyisten IFRS-standardien rinnalle tulee jatkossa IFRS-vastuullisuusraportointistandardeja.

Edellä on käsitelty vastuullisuusraportoinnin voimassa olevaa lainsäädäntöä sekä ehdotusta tulevasta CSRD-direktiivistä. Niiden osalta huomioitavaa on, että pakollinen kestävyysraportointisääntely tulisi uudistusten jälkeenkin koskemaan vain suuria yrityksiä ja listattuja pk-yrityksiä.

Tämän vuoksi *Vihreä vastuu* -hankkeessa on ollut tärkeää pohtia, voisiko vihreän tilinpäätöksen -käsite palvelu parhaiten niitä yrityksiä, joiden vastuullisuusasioiden raportointi ei perustu suoraan lainsäädännön

vaatimukseen, mutta jotka kuuluvat raportointivollisen yrityksen arvoketjuun tai haluavat toteuttaa kestävyysraportointia vapaaehtoisesti.

Aula Research toteutti vuonna 2021 Elinkeinoelämän keskusliiton toimeksiannosta Suomen ensimmäisen pk-sektorin vastuullisuutta käsittelevän tutkimuksen. Tulosten perusteella 92 % pk-sektorin työnantajista arvioi vastuullisuuden olevan erittäin tai melko merkittävä asia oman liiketoiminnan kannalta. Vastuullisuuden tärkeimpinä ajureina nähtiin yrityksen omat arvot, asiakkaiden vaatimukset, brändin rakentaminen sekä yhteiskunnallinen ilmapiiri. Merkityksellisimpänä vastuullisuuden osa-alueena nähtiin henkilöstön hyvinvointi, työturvallisuus ja osaamisen kehittäminen (81 %). Vastuullisen liiketoiminnan merkittävimpiä haasteina nähtiin pk-yritysten rajalliset resurssit, vaikeus hahmottaa vastuullisuuden yhteyttä tulokseen sekä vastuullisuusdatan kerääminen ja hyödyntäminen. Yritykset kaipaavat tukea etenkin vastuullisuusmittareiden kehittämiseen, hiilijalanjäljen laskentaan sekä yritysraportointiin. (Pk-vastuullisuusbarometrin tulokset 2021.)

Yllä olevista Elinkeinoelämän keskusliiton pk-vastuullisuusbarometrin tuloksista voidaan nostaa tiloimistojen kannalta esille etenkin yritysten halu edistää vastuullisuusasioita, vaikka se olisi vapaaehtoisakin. Tämä voi tuoda tiloimistoille mahdollisuuksia auttaa asiakasyrityksiään esimerkiksi vastuullisuusdatan keräämisessä ja mittareiden kehittämisessä. Pk-yritysten rajallisten resurssien vuoksi tiloimistojen käyttämien sähköisten järjestelmien hyödyntäminen vastuullisuusdatan keräämisessä voi nousta tärkeään rooliin kehitettäessä pk-yritysten vastuullisuusraportointia. Pidämme näitä huomioita *Vihreä vastuu* -hankkeessa tärkeinä määriteltäessä sitä, mitä hankkeessa tarkoitetaan vihreällä tilinpäätöksellä.

Vihreän tilinpäätöksen liitetieto-osion datan pohjalta hankkeessa voidaan rakentaa hankesuunnitelman mukainen vastuullisuusraportoinnin palvelumalli. Liitetieto-osion tunnuslukujen tuottamista tiloimistojen käyttämistä järjestelmistä sekä tarkoituksenmukaisia tunnuslukuja valikoidaan tiloimistoille suunnatun kyselyn sekä palvelumuotoilujen työpajojen avulla. Tuloksena syntyy vihreän tilinpäätöksen ensimmäinen versio, joka otetaan hankkeessa kokeiluun yhdessä pilottitiloimistojen kanssa syksyllä 2022.

**92 % pk-sektorin
työnantajista arvioi
vastuullisuuden olevan
erittäin tai melko
merkittävä asia oman
liiketoiminnan kannalta.**

Lähteet

Euroopan komissio 2022. Corporate sustainability reporting. Viitattu 11.3.2022. https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/company-reporting-and-auditing/company-reporting/corporate-sustainability-reporting_en

Euroopan unionin neuvosto 2022a. Neuvosto vahvisti kantansa yritysten kestävyysraportointia koskevaan direktiiviin. Lehdistötiedote. 24.2.2022. Viitattu 9.5.2022. <https://www.consilium.europa.eu/fi/press/press-releases/2022/02/24/council-adopts-position-on-the-corporate-sustainability-reporting-directive-csrd/>

Euroopan unionin neuvosto 2022b. Direktiivi direktiivien 2013/34/EU, 2004/109/EY ja 2006/43/EY sekä asetuksen (EU) N:o 537/2014 muuttamisesta yritysten kestävyysraportoinnin osalta. Yleisnäkemykset. Toimielinten välinen asia: 2021/0104(COD). Viitattu 9.5.2022. <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6292-2022-INIT/fi/pdf>

HE 208/2016 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kirjanpitolain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. Viitattu 11.3.2022. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/HE_208+2016.pdf

Kirjanpitolaki 1336/1997, 3a luku.

Pk-vastuullisuusbarometrin tulokset. 2021. Elinkeinoelämän keskusliitto ja Aula Research. Viitattu 27.4.2022. https://ek.fi/wp-content/uploads/2021/11/EK_Pk-Vastuullisuusbarometri_2021.pdf

Työ- ja elinkeinoministeriö 2022. Vastuullisuusraportointi velvoittavaksi – mitä vaaditaan ja keneltä? Viitattu 11.3.2022. <https://tem.fi/vastuullisuusraportointi>

6. Kuinka uusi EU-yritysvastuulakialoite vaikuttaa pk-yritysten vastuullisuusvaatimuksiin?

Terhi Tuominen & Suvi Sivén

YRITYSVASTUU TARKOITTAÄ SITÀ, että yritys huomioi ja ottaa vastuuta oman toimintansa sosiaalisista ja ympäristöön liittyvistä vaikutuksista ympäröivään yhteiskuntaan. Vastuullinen yritys toimii kestävästi, kunnioittaa ympäristöä ja noudattaa lakeja sekä sopimuksia (Yrittäjät 2022). Tässä artikkelissa tarkastelemme, miten uusi EU:n yritysvastuulakialoite (Euroopan Komissio 2021) sitten vaikuttaa pk-tilitoimistojen ja heidän asiakkaittensa yritysvastuuta koskeviin vaatimuksiin?

Yritysvastuu voidaan jakaa taloudellisen, sosiaalisen ja ympäristövastuun osa-alueisiin (Rochweder 2004). EU:n yritysvastuulakialoitteessa keskitytään ihmisoikeuksien ja ympäristöllisten asioiden toteutumisen varmistamiseen arvoketjuissa, yritysten alihankinta- ja toimitusketjuissa (Ylänen 2021). Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) on teettänyt asiaan liittyvän oikeudellisen selvityksen yritysvastuulakialoitteesta vuonna 2020, jossa avataan yritysvastuulain mahdollisia sääntelyvaihtoehtoja, soveltamisalaa sekä valvontaa.

Yritysvastuuseen keskittyvä järjestö Finnwatch on uutisoinnissaan korostanut yritysvastuulakialoitteessa esitettyä yritysten veloitetta huolehtia haitallisista ihmisoikeus- ja ympäristövaikutuksista koko yrityksen arvoketjussa eli sitä, että yritysvastuulain tarkoituksena on ennaltaehkäistä ihmisoikeusloukkauksia yritysten arvoketjuissa myös Suomen rajojen ulkopuolella. Tehokas yritysvastuulaki kattaisi parhaimmillaan mahdollisimman laajasti erilaiset yritykset sekä asettaisi yrityksille ihmisoikeuksia ja ympäristöä koskevan huolellisuusveloitteen sekä sisältäisi uskottavat toimeenpanokeinot. Laki vahvistaisi ihmisoikeusloukkauksien uhrien oikeussuojaa ja helpottaisi korvausten hakemista oikeusteitse. Tämän seurauksena kuluttajat voisivat paremmin luottaa siihen, ettei tuotteiden tuotannossa esimerkiksi loukata ihmisoikeuksia tai pilata ympäristöä. (Finnwatch 2022.)

Tämänhetkisen tiedon mukaan EU:n yritysvastuulakialoite koskee suoraan seuraavia yrityksiä (Kuusniemi-Laine & Ollila, 2022):

- suuria yrityksiä (liikevaihto 150 miljoonaa euroa, henkilöstöä 500)
- hieman pienempiä yrityksiä (liikevaihto 40 miljoonaa euroa, henkilöstöä 250), jotka toimivat seuraavilla riskialoilla;
 - tekstiiliteollisuudessa
 - maa- ja metsätaloudessa
 - kaivannais- ja fossiilienergiateollisuudessa
- ulkomaisia yrityksiä, joiden liikevaihto EU-alueella ylittää 150 miljoonaa euroa (riskialoilla 40 miljoonaa euroa).

Yrityksille on tarjottu vapaaehtoisuuteen liittyviä yritys vastuuohteita ja vastuullisuusraportointi on toistaiseksi ollut pakollista vain yli 500 henkilöä työllistävissä, yleisen edun kannalta merkittävässä, yli 500 henkilöä työllistävissä yrityksissä (Remes 2017).

Jatkossa vastuullisuusvaatimukset kiristyvät todennäköisesti pk-yritystenkin keskuudessa, sillä ne ovat osa isompien yritysten arvoketjua. Arvoketjussa tapahtuvan yrityksen vastuullisuustarkastelun vuoksi direktiivi koskisi epäsuorasti monia pk-yrityksiä, jotka toimivat osana isojen yritysten arvoketjua. Vanhalan (2021) mukaan soveltamisalan piiriin kuuluisivat kaikki julkisesti noteeratut pk-yritykset ja suuririskiset pk-yritykset.

Pohdimme seuraavaksi, kuinka yrityksiä koskeva asianmukaisen huolellisuuden periaate, YK:n ohjaavat periaatteet sekä OECD:n ohjeet vaikuttavat uuden yritys vastuulakialoitteen taustalla sekä käsittelemme erilaisia vaihtoehtoja asianmukaisen huolellisuuden toteuttamiseksi pk-yrityksissä.

Jatkossa vastuullisuusvaatimukset kiristyvät todennäköisesti pk-yritystenkin keskuudessa, sillä ne ovat osa isompien yritysten arvoketjua.

YRITYSVASTUULAIN TAUSTAVAIKUTTAJAT: YK:N OHJAAVAT PERIAATTEET, ASIANMUKAISEN HUOLELLISUUDEN PERIAATE SEKÄ OECD:N OHJEET

Yritysvastuun lain taustalla vaikuttaa YK:n Agenda 2030. Agenda 2030 on kestävä kehityksen toimintaohjelma, jonka pyrkimyksenä on poistaa äärimmäinen köyhyys maailmasta ja turvata hyvinvointi ympäristölle kestäväällä tavalla. Siihen sisältyy 17 erilaista kestävään kehitykseen liittyvää tavoitetta, jotka on tarkoitus saavuttaa vuoteen 2030 mennessä. (Kestävä kehitys 2022.) YK:n kestävä kehityksen periaatteet ovat vaikuttaneet uuteen yritys vastuulakialoitteeseen (Helminen ym. 2020), sillä niissä huomioidaan kaikki vastuullisuuden osa-alueet: taloudellinen, sosiaalinen ja ympäristövastuu.

Helminen ym. (2020) mukaan EU-yritysvastuulakialoitteen taustalla vaikuttaa keskeisesti asianmukaisen huolellisuuden periaate, YK:n ohjaavat periaatteet sekä OECD:n toimintaohjeet monikansallisille yrityksille. Näissä ohjeissa yrityksille on asetettu vaatimus asianmukaisesta huolellisuudesta (due diligence). Sen tarkoituksena on auttaa yrityksiä tunnistamaan, ehkäisemään ja lieventämään todellisia ja mahdollisia haittavaikutuksia ja riskejä, joita niiden toiminta aiheuttaa toimintaympäristöön. Huolellisuuden asianmukaisuus tarkoittaa, että yritysten tulisi tunnistaa ja priorisoida niiden toimintaan liittyvät olennaisimmat riskit ihmis-oikeuksille ja ympäristölle. (Helminen ym. 2020.)

Asianmukaisella huolellisuudella toimivien yritysten tulisi: 1) tunnistaa ja arvioida toimintansa vaikutukset ihmisoikeuksille ja ympäristölle, 2) ehkäistä ja lieventää tunnistettuja haitallisia vaikutuksia, 3) seurata toimenpiteidensä tehokkuutta ja 4) tiedottaa niistä sidosryhmille. Asianmukaisen huolellisuuteen liittyvän raportoinnin tai muun tiedottamisen tarkoituksena on antaa yrityksen sidosryhmille ja viranomaisille mahdollisuus arvioida yrityksen toimintaa. (Helminen ym. 2020.)

YK:n ihmisoikeusvaltuutetun toimisto määrittelee asianmukaisen huolellisuuden ”sellaiseksi harkittavuudeksi, toiminnaksi tai tunnollisuudeksi, jota voidaan asianmukaisesti odottaa järkevältä [henkilöltä] ja jota järkevä [henkilö] tavanomaisesti noudattaa tietyissä olosuhteissa”. Käsite ”asianmukainen huolellisuus” viittaa siis tilannekohtaiseen ja riskiperusteiseen lähestymistapaan. Tämän vuoksi asianmukaisen huolellisuuden sisältö ja toteutustapa eivät ole yhtäläiset kaikille yrityksille kaikissa tilanteissa. Toiminnan asianmukaisen huolellisuuden arviointiin vaikuttavat muun muassa yrityksen toimiala, maantieteellinen toiminta-alue, koko, rakenne ja muut riskitekijät. Vastaavasti arviointi siitä, onko yritys noudattanut asianmukaista huolellisuutta, tapahtuu tapauskohtaisesti. Asianmukainen huolellisuus on ennaltaehkäisevä jatkuva prosessi, jossa tulisi priorisoida vakavimpia riskejä. (Helminen ym. 2020.)

Yritysten näkökulmasta asianmukainen huolellisuus tarkoittaa muun muassa sitä, että yritykset tunnistavat toimintansa vaikutukset (esim. ihmisoikeuksien ja ympäristön näkökulmasta) ja raportoivat niistä avoimesti sidosryhmilleen sekä kertovat, kuinka ne pyrkivät ehkäisemään ja lieventämään tunnistettuja haitallisia vaikutuksia toimintaympäristöönsä. Tavoitteena on, että vastuullisuuteen liittyvät riskit arvioidaan mahdollisimman objektiivisesti ja rehellisesti kansainväliset toimintaohjeet huomioiden. Objektiivinen arviointi edellyttäisi yhdenmukaista ja vertailukelpoista vastuullisuuteen liittyvää raportointimallia, joka tällä hetkellä vielä puuttuu erityisesti pk-yrityksiltä.

Yrityksiä koskevan yleisen huolellisuuden veloitteen voidaan nähdä olevan käsitteenä asianmukaista huolellisuutta laajempi. Tällä tarkoitetaan tavallisesti yrityksen yleistä velvollisuutta noudattaa tilanteeseen sopivaa huolellisuutta määrätyn riskin ehkäisemiseksi. Esimerkiksi osakeyhtiön johdon toimintaa ohjaava velvollisuus toimia huolellisesti edistää yhtiön etua (ns. huolellisuusvelvollisuus). Toisaalta esimerkiksi ympäristöä ja ihmisoikeuksia koskeva huolellisuus voi asettaa yrityksille velvollisuuden ehkäistä niiden toiminnasta ympäristölle ja ihmisoikeuksille aiheutuvia riskejä. (Helminen ym. 2020.)

Asianmukainen huolellisuus ei velvoita määrätyn lopputuloksen saavuttamiseen. Vastuullisuuteen liittyvä asianmukainen huolellisuus on tilannekohtaista, ja edellytettävät toimenpiteet voivat vaihdella. Tästä johtuen vastuullisuuteen liittyvien riskien realisoituminen yrityksessä ei automaattisesti tarkoita, että asianmukaista huolellisuutta olisi laiminlyöty. Esimerkiksi toimiala ja yrityksen koko vaikuttavat siihen, minkälaista vastuullisuutta yritykseltä odotetaan. (Helminen ym. 2020.)

Vastuullisuuden näkökulmasta ympäristöön ja ihmisoikeuksiin kohdistuvien kielteisten vaikutusten tunnistaminen ja ehkäiseminen ovat asianmukaisen huolellisuuden keskeiset osa-alueet. Lähtökohtaisesti yritykset päättävät itse, kuinka ne tunnistavat ja ehkäisevät niiden toimintaan liittyviä riskejä. Lainsäädännössä yrityksiä voidaan velvoittaa toteuttamaan määrättyjä toimenpiteitä, joiden on tarkoitus varmistaa huolellisuuden toteutuminen. (Helminen ym. 2020.)

Asianmukaisen huolellisuuden tilannekohtaisuus aiheuttaakin yrityksille erilaisia haasteita; kuten mikä on se tilanne, jossa vastuullisuuteen liittyvät riskit realisoituvat? Tämä vaihtelee riippuen vallitsevasta yhteiskunnasta, poliitikasta ja yleisestä arvoilmastosta. Vastuullisuuteen liittyvät vaatimukset kasvavat todennäköisesti erityisesti yhteiskuntien kriisiaikoina.

VAIHTOEHDOT ASIANMUKAISEN HUOLELLISUUDEN TOTEUTTAMISEKSI

Yritysten asianmukaista huolellisuutta ihmisoikeuksista ja ympäristöstä voidaan edistää erilaisilla sääntelyratkaisuilla. EU-sääntelyä koskevassa selvityksessä *Study on Due Diligence* (Smit ym. 2020) arvioivat asianmukaisen huolellisuuden toteuttamisen vaihtoehdot ovat: 1) sääntelyn jättäminen ennalleen, 2) uuden vapaaehtoisuuteen perustuvan ohjeistuksen luominen, 3) uusi yritysten raportointia koskeva sääntely ja 4) yrityksille asetettavasta asianmukaisesta huolellisuudesta säättäminen. Kansallisessa huolellisuusveloitteen sääntelyssä on kaksi pääasiallista lähestymistapaa: 1) säädetään raportointivelvoite (esimerkiksi Kalifornia, Englanti, Australia) tai 2) säädetään asianmukaista huolellisuutta koskeva velvoite (esimerkiksi Ranskan, Hollannin sekä Sveitsin ja Saksan lakiehdotukset). (Helminen ym. 2020.)

Mahdollisesta huolellisuusveloitteesta säädetettäessä voidaan päätyä laatimaan sisällöltään avoin säännös, joka painottaa huolellisuuden asianmukaisuutta. Toisena vaihtoehtona on, että huolellisuuden edellyttämät toimet voitaisiin pyrkiä määrittelemään mahdollisimman tarkasti. Vaihtoehtoja arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota muun muassa yritysten oikeusvarmuuteen, ympäristön ja ihmisoikeuksien oikeussuojan tarpeeseen sekä mahdollisen lainsäädännön soveltamisalan piiriin tulevien yritysten määrään. (Helminen ym. 2020.)

Asianmukaiseen huolellisuuteen liittyvän raportoinnin tai muun tiedottamisen tarkoituksena on antaa yrityksen sidosryhmille ja viranomaisille mahdollisuus arvioida yrityksen toimintaa. Tiedottaminen toteutetaan lainsäädännössä edellyttämällä yritykseltä raportointia sen ihmisoikeuksia ja ympäristöä koskevista toimenpiteistä. Raportointi edellyttää yrityksiltä resursseja. Raportointivelvoitteen osalta voidaan päätyä asettamaan rajatumpi soveltamisala kuin muun huolellisuuden veloitteen osalta. Osia vapaaehtoisuuteen perustuvista ohjeista on tuotu velvoitteina EU- ja kansallisen tason lainsäädäntöön. Lainsäädännössä on toistaiseksi keskitytty sääntelemään erityisen riskipitoisia toimialoja tai säädetty raportointivelvollisuudesta asianmukaisen huolellisuuden osalta. (Helminen ym. 2020.)

Työ- ja elinkeinoministeriön selvityksessä käsitellään mm. erilaisia säätelyvaihtoehtoja. Asianmukaisen huolellisuuden ei ole tarkoitus muuttaa ihmisoikeuksia tai ympäristöä koskevaa kansallista lainsäädäntöä tai puuttua näihin sisältyviin vaatimuksiin.

Edellä esitetyn perusteella voikin olettaa, että vaihtoehdot yritysvastuulain toteuttamiseksi riippuvat hyvin paljon yhteiskunnasta, jossa yritys toimii. Lisäksi toimintaympäristöä sääntelevät vaatimukset, yrityksen koko ja resurssit, sidosryhmien tarpeet ja toimiala vaikuttavat todennäköisesti asianmukaisen huolellisuuden toteuttamiseen.

ASIANMUKAISESTA HUOLELLISUUDESTA SÄÄTTÄMINEN EU:N TASOLLA

Keväällä 2020 julkistetussa Euroopan komission tilaamassa selvityksessä tarkasteltiin mahdollisuuksia säätää asianmukaisesta huolellisuudesta EU-tasolla. Vastuullista yritystoimintaa koskevassa keskustelussa on nostettu esille tarve määrittellä yhtiöiden toiminnan tarkoitus uudelleen tavalla, joka huomioisi osakkeenomistajien lisäksi nimenomaisesti muut sidosryhmät. (Helminen ym. 2020.)

Työ- ja elinkeinoministeriön selvityksessä tarkastellaan EU-tason yritysvastuusääntelyä. Osiossa esitellään asianmukaisen huolellisuuden kannalta keskeisiä säädöshankkeita, jotka koskevat muun muassa muun kuin taloudellisen tiedon raportointia sekä erityisen riskipitoisia toimialoja koskevaa sääntelyä. Kansallinen

lainsäädäntö sisältää jo ihmisoikeuksia ja ympäristöä koskevia veloitteita. Mahdollisen uuden ympäristöä ja ihmisoikeuksia koskevan veloitteen suhdetta muuhun lainsäädäntöön voidaan selvittää esimerkiksi omalla pykälällä. Tulkinnallisten epäselvyyksien ehkäisemiseksi voitaisiin harkita lainsäädännön tavoitetta ja samalla soveltamisalaa selventävän pykälän lisäämistä lain alkuun. (Helminen ym. 2020.)

Työ- ja elinkeinoministeriö julkaisi 23.2.2022 aiheeseen liittyvän tiedotteen, jossa se toteaa, että yritys-vastuulainsäädännön valmistelu etenee EU:ssa. Komissio julkaisi samana päivänä ehdotuksensa EU:n yritys-vastuulainsäädännöstä. Tiedotteen mukaan seuraavaksi komission ehdotusta käsittelevät EU:n jäsen-valtiot ja Euroopan parlamentti. Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) järjesti aiheesta sidosryhmätilaisuuden 9.3.2022 koska sidosryhmien näkemyksiä huomioidaan Suomen kantojen valmistelussa. Suomessa tehdään parhaillaan ennakovalmisteluja EU-tason yritys-vastuulainsäädännön valmisteluun hallitusohjelman pohjalta. Työ- ja elinkeinoministeriössä on valmisteltu asianmukaisen huolellisuuden veloitetta koskevaa arviomuistiota, jossa arvioidaan kansalliseen yritys-vastuusääntelyyn liittyviä näkökulmia. Kansallinen valmistelu ja EU-tason yritys-vastuulainsäädäntöön vaikuttaminen tukevat toisiaan sisällöllisesti. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2022.)

JOHTOPÄÄTÖKSET JAYHTEENVETO

Vaikka EU:n yritys-vastuulakialoitteeseen liittyvät kansalliset lait eivät ole vielä voimassa, on yrityksissä hyvä varautua sääntelyn vahvistumiseen lähitulevaisuudessa. Onkin erittäin todennäköistä, että uusi EU-yritys-vastuulakialoite lisää pk-yritysten vastuullisuuteen liittyviä vaatimuksia tulevaisuudessa. Tämä koskee erityisesti niitä pk-yrityksiä, jotka toimivat osana isompien yritysten arvoketjua, joissa vastuullisuuteen liittyvät vaatimukset ovat suurimpia ja tiukimpia kuten esimerkiksi julkisesti noteeratut tai suuririskiset pk-yritykset. (Vanhala 2021.)

Asianmukaisen huolellisuuden ja vastuullisuuteen liittyvien riskien huomioiminen nostetaan keskiöön esimerkiksi kansainväliset ohjeistukset (SDG:t, OECD:n ohjeet) huomioimalla. On todennäköistä, että vastuullisuuteen liittyvät ohjeet, raportointimallit ja erilaiset tunnusluvut eroavat eri toimialojen ja erikokoisten yritysten välillä. Toisaalta olisi tärkeää löytää kaikille toimialoille yhtenäiset tärkeät vastuullisuuteen liittyvät kriteerit ja mittarit, jotta vastuullisuutta voidaan vertailla eri yritysten välillä ja esimerkiksi viherpesun riski vähenisi.

EU-yritysvastuulakialoite vaikuttaa pk-yrityksiin todennäköisesti siten, että yritysten on jatkossa mietittävä seuraavia asioita: Minkälaista vastuullisuuteen liittyvää tietoa heillä on saatavilla omissa it-järjestelmissään esimerkiksi ympäristö- tai sosiaalisesta vastuusta ja kuinka luotettavaa tämä tieto on? Mitkä ovat vastuullisuusraportoinnin kannalta heille tärkeitä keskeisiä tunnuslukuja (esimerkiksi jätteiden lajittelu, sähkön kulutus tai tasa-arvoon liittyvien asioiden toteutuminen)? Minkälaista vastuullisuuteen liittyvää tietoa heidän tulisi raportoida sidosryhmilleen? Yritysten tulisi esimerkiksi huomioida, että eri toimialoilla sidosryhmien vaatimukset vastuullisuudesta voivat erota, mikä tulisi huomioida vastuullisuusraportoinnissa.

Yritysvastuulakialoitteen haaste liittyy kansainvälisiin vastuullisuusstandardeihin ja siihen, miten vapaaehtoisista ohjeista voidaan johtaa lainsäädäntöä. Erityisesti **tarkkarajaisuuden puute** on haaste kansallisen lainsäädännön tekemisessä. Suomessa lainsäädännön tulisi olla tarkkaa ja selkeää niin, että sääntelyn kohde, yritys, ymmärtää jo etukäteen, millainen toiminta on hyväksyttävää. Toinen uuden yritysvastuulakialoitteen haaste liittyy vahingonkorvausvastuun määrittelemiseen. Kansainvälisten vastuullisuusohjeiden mukaan yritys on korvausvastuussa, jos se on itse aiheuttanut tai myötävaikuttanut haitalliseen vaikutukseen ihmisille tai ympäristölle. Ratkaisu voisi olla Euroopan unionin tasoinen, kaikkia unionissa toimivia suuria yrityksiä koskeva sääntely, joka tuottaisi todennäköisesti enemmän myönteisiä ihmisoikeus- ja ympäristövaikutuksia kuin mitä kansallisella sääntelyllä voidaan saavuttaa. Tällöin laajamittaisempi joukko yrityksiä toimisi samoilla pelisäännöllä, suomalaisyritykset muiden mukana. (Piirto 2022.)

Elinkeinoelämän keskusliiton (2021) teettämän tutkimuksen mukaan 44 prosenttia pk-työnantajista on asettanut vastuullisuudelle tavoitteita ja niistä 91 prosenttia seuraa niiden toteutumista. Toisaalta saman tutkimuksen mukaan vastuullisuuden merkittävimpana haasteena korostuivat pk-yritysten rajalliset resurssit (68 %) ja eniten apua yritykset odottavat vastuullisuusmittareiden kehittämiseen (54 %) (Pk-vastuullisuusbarometrin tulokset 2021).

Lähitulevaisuudessa onkin selvää, että pk-yritykset tarvitsevat luotettavan ja vertailukelpoisen vastuullisuusraportointimallin, jota voisivat hyödyntää omassa toiminnassaan. Yhdenmukainen ja vertailukelpoinen raportointimalli auttaisi yrityksiä vastuullisuuteen liittyvässä strategisessa johtamisessa: pk-yritysten tulisi miettiä, mitkä ovat yrityksen vastuullisuuteen liittyvät arvot, visio, päämäärä ja kehityskohteet? Osana isompien yritysten arvoketjua pk-yritykset pystyisivät raportoimaan vastuullisuudesta objektiivisemmin ja luotetavammin yhdenmukaisen raportointimallin avulla.

Kuusniemi-Laineen ja Ollilan (2022) mukaan nyt suunnitteilla oleva yritysvastuulaki jättäisi varsin avoimeksi sen, mitä yrityksen pitää tehdä huolellisuusvelvoitteensa hoitaakseen. Ohjeiksi tarjotaan periaatteita, varmentamista ja sopimuslausekkeita. Yrityksen tulisi laatia toimintaperiaatteet (*code of conduct*) ympäristö- ja ihmisoikeushaittojen ehkäisemiseksi ja varmentaa noudattavansa niitä. Tämä voi tarkoittaa vaikkapa ulkopuolista auditointia. (Kuusniemi & Ollila 2022.) Yritysvastuulaista tehty ehdotus on laadittu selkeästi ihmisoikeusvastuun näkökulmasta, mutta ympäristövastuun sisältö jää ehdotuksessa vajavaiseksi ja hyvän hallintotavan periaatteiden käsittely on lähes olematonta. Iso kysymys jatkovalmistelussa on, miten ihmisoikeusvastuun kehikko vastaa ympäristövastuun ja hyvän hallintotavan edistämiseen? (Vanhala 2021.)

Todennäköisesti yritysten on jatkossa sitoutettava liikekumppaninsa sopimuksella noudattamaan samoja toimintaperiaatteita. Yritys voi lisäksi ketjuttaa sopimuksen eli vaatia, että kumppanit tekevät vuorostaan samanlaisen sopimuksen omien kumppaniensa kanssa. Ehdotus ohjaa yrityksiä ratkomaan ongelmia yhteistyössä. Suuryritykset voisivat esimerkiksi kustantaa auditointia pk-kumppaneilleen ja tarjota niille tarvittaessa rahoitusta, koulutusta tai muuta apua ympäristö- ja ihmisoikeusvaikutusten ehkäisyyn ja korjaamiseen. Liikesuhteen katkaisemista ei tulisi käyttää ensisijaisena ratkaisuna vastuullisuusvaatimusten kiristymiseen. (Kuusniemi-Laine & Ollila 2022.)

Arvoketjun lisäksi direktiiviehdotus nostaa tärkeäksi sidosryhmäyhteistyön: yritysten on hyvä kuunnella riskeille tai haittavaikutuksille altistuvia ryhmiä. Sidosryhmäyhteistyön vaatimusta on pehmennetty lisäksi ”jos tarpeellista”. Pakollista olisi vain perustaa valituskanava riskien ja ongelmien tuomiseksi yrityksen tietoon. (Kuusniemi-Laine & Ollila 2022.)

Lähteet

- Euroopan Komissio. 2021.** European Parliament resolution of 10 March 2021 with recommendations to the Commission on corporate due diligence and corporate accountability. Viitattu 4.7.2022. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0073_EN.html#title1
- Finnwatch. 2022.** Yritysvastuulaki on nyt lähempänä kuin koskaan. Viitattu 28.02.2022. <https://finnwatch.org/fi/uutiset/892-yritysvastuulaki-on-nyt-laehempaenaee-kuin-koskaan-%E2%80%93-miten-se-vaikuttaisi>
- Helminen, S., Alenius, J., Walta, V. & Donner, S. 2020.** Oikeudellinen selvitys yritysvastuulaista. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2020:42. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-560-7>
- Kestävä kehitys.** Kestävän kehityksen globaali toimintaohjelma Agenda 2030. Viitattu 4.7.2022. <https://kestavakehitys.fi/agenda-2030>
- Kuusniemi-Laine, A. & Ollila, M. 2022.** EU:n yritysvastuulaki nostaisi ympäristön ja ihmisoikeudet hallituspöydälle. Directors Institute Finland. Viitattu 21.07.2022. <https://dif.fi/teema-artikkelit/2022/q2-hallitus-ja-vastuullisuus/eun-yritysvastuulaki-nostaisi-ympariston-ja-ihmisoikeudet-hallituspoydalle/>
<https://dif.fi/teema-artikkelit/2022/q2-hallitus-ja-vastuullisuus/eun-yritysvastuulaki-nostaisi-ympariston-ja-ihmisoikeudet-hallituspoydalle/>
- Piirto, L. 2022.** Kansallinen yritysvastuulaki on mahdollinen, mutta olisiko EU-sääntely vaikuttavampaa? Valtioneuvosto. Kolumni 18.3.2022. Viitattu 02.08.2022. <https://valtioneuvosto.fi/-/1410877/kansallinen-yritysvastuulaki-on-mahdollinen-mutta-olisiko-eu-saantely-vaikuttavampaa->
- Pk-vastuullisuusbarometrin tulokset. 2021.** Elinkeinoelämän keskusliitto ja Aula Research. Viitattu 27.4.2022. https://ek.fi/wp-content/uploads/2021/11/EK_Pk-Vastuullisuusbarometri_2021.pdf
- Remes, M. 2017.** Pakollinen vastuullisuusraportointi – pakkopullaa vai apu yritysten riskien hallintaan? Tilisanomat 28.8.2017. Viitattu 4.7.2022. <https://tilisanomat.fi/yritysjuridiikka/pakollinen-vastuullisuusraportointi-pakkopullaa-vai-apu-riskien-hallintaan>
- Rohweder, L. 2004.** Yritysvastuu: kestävä kehitys organisaatiossa. Helsinki: WSOY.
- Smit, L., Birght, C., McCorquodale, R., Bauer, M., Deringer, H., Baeza-Breinbauer, D., Torres-Cortés, F., Alleweldt, F., Kara, S., Saliner, C. & Tejero Tobed, H. 2020.** Study on due diligence requirements through the supply chain. Final Report. Brussels: European Commission.
- Työ- ja elinkeinoministeriö. 2022.** Euroopan komissio julkaisi ehdotuksen EU:n yritysvastuulainsäädännöstä. Valtioneuvosto. Tiedote. 23.2.2022. Viitattu 28.2.2022. <https://valtioneuvosto.fi/-/1410877/euroopan-komissio-julkaisi-ehdotuksen-eu-n-yritysvastuulainsaadannosta>
- Vanhala, A. 2021.** Yritysvastuusaantely etenee EU:ssa. Havuja perkele. Blogi vastuullisesta liiketoiminnasta. Viitattu 22.07.2022. <https://havujaperkele.fi/yleinen/yritysvastuusaantely-etenee-eussa/>
- Ylänen, H. 2021.** Puheenvuoro Vihreä tilinpäätös ja vastuullisuus osana vihreää siirtymää- hankkeen webinaarissa 25.11.2021. Viitattu 28.02.2022. <https://www.lab.fi/fi/projekti/vihrea-tilinpaatos-ja-vastuullisuus-osana-vihreaa-siirtymaa-vihrea-vastuu>
- Yritysvastuu. 2022.** Yrittäjät. Viitattu 31.06.2022. <https://www.yrittajat.fi/tietopankki/liiketoiminta/yritysvastuu/>

7. Toimintaympäristön muutokset, sidosryhmien odotukset ja menettelyohjeet ohjaavat yrityksiä vastuullisuusraportointiin

Lea Huttunen, Tarja Isola & Sini Maunula

LIIKETOIMINTAYMPÄRISTÖN NOPEAT MUUTOKSET tuottavat organisaatioille painetta julkiseen vastuullisuusraportointiin, sillä vastuullisuudesta kertominen auttaa yrityksiä sopeutumaan uusiin tilanteisiin tarjoten niille kehitysmahdollisuuksia. Artikkelissa tarkastellaan keskeisinä tulevaisuuden vastuullisuusraportoinnin tarpeeseen ja sisältöön vaikuttavina tekijöinä toimintaympäristön muutosten lisäksi sidosryhmien tarpeita, lainsäädäntöä, kansallisia ja kansainvälisiä ohjeistuksia ja rahoittajien vaatimuksia.

LIKETOIMINTAYMPÄRISTÖN MUUTOKSET HAASTAVAT YRITYKSET PANOSTAMAAN VASTUULLISUUTEEN

Yritysten liiketoimintaympäristössä on erityisesti viime vuosina tapahtunut muutoksia, jotka haastavat yritysten toimintaa voimakkaasti. Ensin kohdattiin Covid-19-pandemia vuonna 2020 ja sen hiivuttua 2022 alkoi Ukrainassa sota. Ukrainan kriisin seurauksena pakotteet vaikuttavat Suomen talouteen. Hinnat nousevat ja epävarmuus lisääntyy. (Isojärvi 2022.)

Voimakkaasti heilahteleva toimintaympäristö vaikuttaa yrityksen liiketoimintaan. Muutoksiin voi vastata panostamalla yrityksen kilpailukykyyn esimerkiksi vastuullisuuden avulla. Elinkeinoelämän keskusliiton (2021) toteuttaman pienten ja keskisuurten yritysten vastuullisuusbarometrin mukaan syitä toimia vastuullisesti ovat muun muassa asiakkaiden vaatimukset, brändin rakentaminen, liiketoiminnan jatkuvuuden turvaaminen, riskienhallinta ja menestyminen kilpailutuksissa. Yritysvastuu 2021 -tutkimuksen mukaan suurten yritysten mielestä vastuullisuudesta saatava liiketoimintahyöty on suurempi kuin sen varmistamiseen kuluvat resurssit: esimerkiksi myynti ja osakkeen arvo kasvavat (Kuokkanen 2021).

Vireillä olevassa Euroopan unionin yritys vastuullaissa (Euroopan komissio 2022) toimijoita vastuutetaan yhä selkeämmin koko alihankintaketjun yritys vastuun toteuttamisesta. Siten pieniltä alihankkijoilta voidaan edellyttää vastuullisuutensa raportointia. Useissa kansainvälisissä vastuullisuusraportointiohjeissa ja -suosituksissa ohjataan seuraamaan sidosryhmien, mukaan lukien alihankkijat, vastuullisuutta.

Yrityksen julkaisema vastuullisuusraportti toimii julkisena dokumenttina, johon yritys voi kerätä tekemänsä vastuullisuustoimet. Kun pk-yrityksetkin isojen lailla varmistavat, että vastuullisuus löytyy yrityksen strategiasta, ja asettavat itselleen konkreettisia vastuullisuustavoitteita, vastuullisuudesta tulee käytännössä yrityksen kilpailuetu. Tietojohtamisen yleistyessä raportteihin on entistä vaivattomampaa kerätä vastuullisuusdataa, kuten syntyneen jätteen määrä, energian- ja vedenkulutus ja sairauspoissaolot, joidenka kehitystä voi seurata vuosittain.

Yrityksen julkaisema vastuullisuusraportti toimii julkisena dokumenttina, johon yritys voi kerätä tekemänsä vastuullisuustoimet.

VASTUULLISUUSRAPORTOINNINISSA PITÄÄ HUOMIOIDA SIDOSRYHMIEN MUUTTUVAT ODOTUKSET

Yrityksen sidosryhmillä tarkoitetaan kaikkia niitä ulkopuolisia tahoja, joiden kanssa yritys on tekemisissä tai joihin sen toiminta vaikuttaa, tai jotka jollakin tavalla vaikuttavat yrityksen toimintaan (Osaava yrittäjä 2021). Tärkeitä yrityksen sidosryhmiä ovat esimerkiksi työntekijät, asiakkaat, toimittajat ja alihankkijat, kilpailijat ja yhteistyökumppanit.

Sosiaalisen vastuun, kuten kansainvälisen verkoston ihmisoikeudet, yrityksen työntekijöiden hyvinvointi, tasa-arvo, koulutus ja tuotevastuu, toteutuksen tarkastelu kohentavat vuorovaikutusta sidosryhmien kanssa. Kuluttajien vaatimukset yritysten vastuullisuutta ja erityisesti ilmastonmuutoksen torjuntaa ja luonnonvarojen säästämistä kohtaan kasvavat jatkuvasti (Rotmans 2021).

Kansalaisyhteiskunnan vahvistaminen, yksityisten sektorin ja sidosryhmien osallistaminen on yksi keskeinen lähestymistapa Euroopan Unionin komissiolle pyrittäessä kestäväen kehityksen tavoitteisiin Euroopassa. Sitä varten EU on käynnistänyt muun muassa Climate Pact -nimisen ilmastoaloitteen, jonka avulla ihmisiä ja organisaatioita rohkaistaan jakamaan tietoja ja keskustelemaan ilmastokriisin ratkaisemiseksi. (Euroopan komissio 2020.) Tämän tapaiset sosiaalista pääomaa kasvattavat alustat lisäävät todennäköisesti ihmisten kiinnostusta yritystoimintaan kohtaan.

Kaikki sidosryhmät asettavat yrityksille erilaisia odotuksia vastuullisuuden osalta jo nykytilanteessa. Eri sidosryhmien odotuksista yrityksille käsitellään tarkemmin erillisessä artikkelissa (ks. Maunula 2022). Yrityksen tehtävänä on päättää, miten se odotuksiin vastaa (Talvio & Välimaa 2004, 39). Tämä tarkoittaa sekä tarkkaa sidosryhmien priorisointia että vastuullisuustoimien mitoittamista. Vastuullisuusraportointi voi toimia sekä yrityksen sisäisen suunnittelun apuna että keinona viestiä vastuullisuustoimista sidosryhmille, osoituksena tehdyistä panostuksista.

VASTUULLISUUSRAPORTOINNIN SISÄLTÖÖN VAIKUTTAVAT KANSAINVÄLISET OHJEISTOT

Vastuullisuusraportoinnin direktiiviä (Euroopan unionin neuvosto 2022) ja sitä täsmentäviä standardeja (EFRAG 2022) odotetaan, koska vastuullisuusraportoinnin ohjeisto on moninkertaistunut kansainvälisestä viime vuosina ja siksi olisi tärkeää saada yhtenäisiä raportointimenettelyitä eri raportojien käyttöön.

Suomessa ei ole omaa vastuullisuusraportointiin kohdistuvaa lainsäädäntöä muuten kuin Euroopan unionin jo olemassa olevien direktiivien (muun muassa Euroopan komissio 2022) kautta. Niihin perustuen kirjanpitolaki (1336/1997, 3a luku) säätelee tilinpäätöksessä annettavasta ei-taloudellista tietoa koskevasta selvityksestä yli viisisataa työntekijää työllistävissä yrityksissä. Jätelain (646/2011) pykälässä 54 säädetään tuottajavastuun mukaisesti toimivien ammattilaisten määrällisestä jättekirjanpidosta.

Muutoin yritykset soveltavat Suomessa paljolti kansainvälisiä ohjeita ja suosituksia joko sellaisenaan tai toimialakohtaisesti. Monet, erityisesti isohkot yritykset haluavat niihin sitoutuen saada vakuuttavuutta ja julkisuutta itselleen.

Vastuullisuusraportointi sai alkunsa 1990-luvulla yritysten ympäristöraporteista. Niistä kehittyi vastuullisuusraportteja YK:n asettamien, laajasti kestävästä kehitystä painottavien vuosituhattavoitteiden myötä. Monet ympäristöraportointia eli nykyisin ympäristövastuullisuuden raportointia ohjeistavat suositukset ovat edelleen käytössä, mutta niiden pääpaino on ilmastopäästöjen raportoinnissa. Esimerkiksi Carbon Disclosure Project (CDP) perustettiin vuonna 2000 kansainvälisten sijoittajien aloitteena keräämään yritysten kasvihuonepäästötietoja osin riskinhallinnan vuoksi. Myöhemmin sen avulla on alettu raportoida vesien ja metsien tilaan vaikuttavista tekijöistä. (Hyrskke ym. 2020, 259.) YK:n yhteydessä toimiva Green House Gas (GHG) -protokolla on vanhimpia, maailmanlaajuisia ja edelleen laajasti Suomessa käytetty hiilijalanjäljen laskentastandardeja (Green house gas – protocol 2022).

Maailman käytetyin ja Suomessakin suosittu vastuullisuusraportoinnin ohjeisto Global Reporting Initiative (GRI) -raportointiohjeistus ja -standardit kehittyivät niin ikään ympäristöraportointisuosituksista (KPMG 2020, 4). Nykyisin GRI-standardeissa kerrotaan hyvinkin yksityiskohtaisesti, miten organisaatioiden tulisi viestiä sosiaalisesta vastuustaan, ympäristövastuustaan, taloudellisesta vastuustaan ja hyvästä hallintotavasta. Näin toimien yritykset voivat tuottaa vertailukelpoista tietoa ja helpottavat sidosryhmiensä arviointeja. (Niskala, Tarna-Mani, Puroila & Pajunen 2019.)

Toinen kansainvälinen EU:n (TCFD 2021, 20) ja suomalaisten kansainvälisten yritysten suosima raportointiohjeisto on nimeltään Task Force on Climate-related Financial Disclosures (TCFD). Sen tarkoitus on luoda sijoittajien, arvopapereiden liikkeeseenlaskijoiden sekä yritysten tarpeisiin vertailukelpoista, selkeää ja luotettavaa raportointia raportoijien ilmatoriskeista ja -mahdollisuuksista. Tuloksia raportoitaessa korostetaan riskien taloudellisia seurauksia. (Hyrskke, Lönnroth, Savilaakso & Sievänen 2020, 257–258.)

Varsinaisia ihmisoikeuksia ja siten sosiaalisen vastuun toteuttamisen raportointia ohjaavia periaatteita sisältyy YK:n ihmisoikeuksien toteutumisen raportointiohjeistoon (UN 2017, 4) ja OECD:n toimintaohjeisiin monikansallisille yrityksille (TEM 2015). Niitä sovelletaan maailmanlaajuisina periaatteina.

Euroopassa tärkeintä vastuullisuusraportoinnin kannalta on European Financial Reporting Advisory Group:n (EFRAG) kestävyysraportoinnin standardien kehitystyö. Standardit ohjeistavat tulossa olevan vastuullisuusraportointidirektiivin vaatimusten täyttämistä. Standardeihin on tarkoitus sisällyttää toimialakohtaisia ja raportoinnin läpinäkyvyyttä koskevia ohjeita. (Deloitte 2022; EFRAG 2022, 6–9.)

Nordic Sustainability Reporting Standard (NSRS) eli Pohjoismainen raportointistandardi on tarkoitettu nimenomaisesti pienille ja keskiuurille (pk) yrityksille ja organisaatioille. Standardi on melko uusi tulokas. Mutta se voi olla paikallisesti toimiville pk-yrityksille hyvä väline, koska sen mukaan raportoinnissa pitäisi tasapainottaa sisäiset raportointiresurssit suhteessa ulkoisiin vaatimuksiin laadusta tinkimättä (Nordic 2021, 9.)

RAHOITUS VAIKUTTAÄ YRITYSTEN VASTUULLISUUTEEN

Rahoitus on kahtalaisesti tärkeää kestävän kehityksen ja vastuullisuuden toteutuksessa. YK:n mukaan se on jopa avainasemassa. Rahoituksella edistetään vastuullista toimintaa ja tuetaan vastuullisuushankkeita sekä estetään haitallista kehitystä erilaisten rahoitusinstrumenttien ja -kriteerien kautta. Vastuullisuuteen sitoutuminen ja sen todistaminen vaikuttavat tulevaisuudessa entistä enemmän paitsi rahoituksen saatavuuteen sen hintaan (Rimpiläinen 2020, Simola 2020, Sonninen 2022).

Rahoituslalle on luotu huomattavan runsaasti raportointiohjeistusta tai -suosituksia sekä jopa lainsäädäntöä (esimerkiksi Sitra 2015). Muun muassa kansainvälisen rahoitusalan organisaation International Sustainability Standards Board:n (ISSB) tavoitteena on luoda standardeja tai ohjeita sekä yleiseen kestävytyteen perustuvia tiedonantovaatimuksia yritysmaailmaan. Suomesta 56 organisaatiota on sitoutunut Principles for Responsible Investment -aloitteen (PRI) periaatteisiin, muun muassa kaikki keskeiset liikepankit (PRI 2022). Rahoitussektorilla on käytössä muitakin ohjeita ja menettelyitä vastuullisuuden määrittämiseksi ja kuvaamiseksi, mikä kertoo osaltaan aiheen tärkeydestä ja sen lisääntyvästä merkityksestä liiketoiminnassa ympäri maailmaa.

Kestävää rahoitusta pyritään lisäämään Euroopan Unionin (EU) sisällä. EU:n kestävän kehityksen rahoituksen ohjelma kuvaa, miten EU:ssa tullaan sijoittamaan rahaa julkisesti ja yksityisesti kestävän kehityksen turvaamiseksi (European Union 2022). EU:n kestävän kehityksen taksonomiasta (Euroopan unionin virallinen lehti 2020) käytetään nimeä kestävän rahoituksen luokitusjärjestelmä. Sitä sovelletaan kestäviin rahoitus-

tuotteisiin, yritysjoukkovelkakirjalainoihin, rahoitusalan finanssimarkkinatoimijoihin ja vastuuraportointivollisiin. Sen myötä rahan saatavuus tai rahan hinta sidotaan rahoituskohteen kestävyystavoitteisiin. (Soro-Pesonen ja Suominen 2021.) Kestävyysarviointi edellyttää aina luotettavaa raportointia arvioijille ja kestävydestä eli vastuullisuudesta kiinnostuneille sidosryhmille.

Suomessa vastataan rahoituksen, eurooppalaisiin kestävyystavoitteisiin valtakunnallisen ja EU:n mukaisen rahoitustiekartan avulla sekä Finanssivalvonnan ohjein. Rahoitustiekartan avulla halutaan lisätä yksityisen pääoman osuutta kestävästä kehitystä tukevista sijoituksista ja erityisesti erikseen valituissa kestävyyspilottiaiheissa. Rahoituskohteisiin tulee liittyä erityisiä, rahoituksen saamisen asettamia raportointivaltioita. (Halonen ym. 2021, 5:7; 23–24; 30.)

Isoilla suomalaispankeilla on omat vastuullisuuskriteerinsä kaikille rahastoilleen, erikseen vastuullisen sijoittamisen rahastot, oman toimintansa vastuullisuuskriteerit ja muut hyvän hallintotavan kriteerit, joista osa tulee jo lainsäädännöstä. Osalla pankeja, kuten Danske Bank, on tarjolla erikseen ympäristöhankkeiden lainoituspaketteja. (Danske Bank 2021; Nordea 2022; OP Ryhmä 2022.)

VASTUULLISUUSRAPORTOINTIIN KOHDISTUU PALJON ERILAISIA ODOTUKSIA JA KÄYTTÖTARPEITA

Kestävän kehityksen nousua selkeästi koko maailman tietoisuuteen viimeistään Pariisin ilmastokokouksen ja YK:n kehitystavoitteiden myötä vuonna 2015 on vastuullisuusraportointiin syntynyt paljon kysyntää ja painetta. Vastuullisuusraportoinnin tarvetta lisäävät nopeat toimintaympäristön muutokset, sidosryhmien odotukset ja vaatimukset sekä vastuullisuusraportoinnin moninaiset suositukset, ohjeistot ja kehittyvä lainsäädäntö.

Vastuullisuusraportoinnin moninaiset ohjeistot kuvastavat raportoinnin tärkeyttä ja laaja-alaisuutta. Eurooppalaiset yritykset toivovat EU:n vastuullisuusraportointidirektiivin ja sitä tarkemmin ohjeistavien EFRAG-standardien tuovan selkeyttä nykyisiin monenkirjaviin raportointiperiaatteisiin ja -sisältöihin. Samalla vastuullisuusraportoinnin sisältötarpeisiin vaikuttavat yrityksen omat tarpeet, kuten vastuullisuuden johtaminen ja eri sidosryhmien odotukset. Haasteena onkin löytää vastuullisuusraportointimalli, joka palvelisi mahdollisimman hyvin eri toimialoilla toimivien yritysten raportointitarpeita, mutta olisi yhtenäinen ja vertailtavissa.

Lähteet

Danske Bank. 2021. Green Bond Framework. Danske Bank Group. June 2021. Viitattu 18.2.2022. <https://danskebank.com/-/media/danske-bank-com/pdf/investor-relations/debt/green-bonds/green-bond-framework-june-2021.pdf?rev=a27542a080d24ff2b5ebddf6aabedbf>

Deloitte. 2022. EFRAG publishes another working paper on sustainability reporting standards. Viitattu 14.3.2022. <https://www.iasplus.com/en/news/2022/february/efrag-working-papers-3>

EFRAG. 2022. EFRAG Update February 2022. Viitattu 24.3.2022. <https://www.efrag.org/Assets/Download?assetUrl=%2Fsites%2Fwebpublishing%2FSiteAssets%2F2022.02%2520EFRAG%2520Update%2520February%25202022.pdf>

ESMA. 2021. Final Report on Draft Regulatory on Technical Standards with regard to the content and presentation of disclosures pursuant to Article 8(4), 9(6) and 11(5) of Regulation (EU) 2019/2088. ESMA European Securities and Markets Authority. EBA European Banking Authority. EIOPA European Insurance and Occupational Pensions Authority. Joint Committee of the European Supervisory Authorities. JC 2021 50. 22 October 2021. Viitattu 14.2.2022. https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/jc_2021_50_-_final_report_on_taxonomy-related_product_disclosure_rts.pdf.

Euroopan komissio. 2020. European Climate Pact: kansalaisten vaikutusmahdollisuuksien lisääminen vihreämmän Euroopan luomiseksi. Lehdistötiedote 9.12.2020. Bryssel. Viitattu 29.3.2022. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/fi/ip_20_2323

Euroopan komissio 2022. Corporate sustainability reporting. Viitattu 18.3.2022 https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/company-reporting-and-auditing/company-reporting/corporate-sustainability-reporting_en

Euroopan unionin neuvosto 2022. Yleisnäkemykset – ehdotus direktiiviksi yritysten kestävyysraportoinnista. Viitattu 11.5.2022 <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6292-2022-INIT/fi/pdf>

Euroopan Unionin virallinen lehti. 2020. EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON ASETUS (EU) 2020/852, annettu 18 päivänä kesäkuuta 2020, kestäväää sijoittamista helpottavasta kehiksestä ja asetuksen (EU) 2019/2088 muuttamisesta (ETA:n kannalta merkityksellinen teksti) Viitattu 7.3.2022. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=CELEX:32020R0852&from=EN>

European Union 2022. Invest EU. Viitattu 14.2.2022. https://investeu.europa.eu/index_en

Greenhouse gas protocol. 2022. About us. WRI. WBCSD. Viitattu 7.3.2022. <https://ghgprotocol.org/about-us>

GRI. 2022. Our Mission and History. Viitattu 28.2.2022. <https://www.globalreporting.org/about-gri/mission-history/>

Halonen, M., Laine, A., Simanainen, M., Värttö, H., Hjelt, M., Sirppiniemi, R., Illman, J., Aaltonen, S., Sjöblom, H., Lummaa, M., Palomäki, S. Rinne, P., van der Laan, J. & Holmes,

N. 2021. Sustainable Development Goals Finnish Roadmap. Finnish Roadmap for Financing a Decade of SDG Action 2021. Viitattu 10.2.2022. https://tem.fi/documents/1410877/92029151/SDG+Finance+Roadmap_2021+Finnish+Roadmap+for+financing+a+Decade+of+Action_final.pdf/3c273980-f1f6-da98-acc4-d767d13ca52d/SDG+Finance+Roadmap_2021+Finnish+Roadmap+for+financing+a+Decade+of+Action_final.pdf?t=1632389757818

Hyrskke, A., Lönnroth, M., Savilaakso, A. & Sievänen, R. 2020. Vastuullinen sijoittaja. Helsinki: Kauppakamari.

Isojärvi, J. Suomen Yrittäjät. 2022. Toimintaympäristö haastaa meitä nyt. Blogi. Viitattu 23.3.2022. <https://www.yrittajat.fi/blogit/toimintaymparisto-haastaa-meita-nyt/>

Jätelaki 646/2011. Viitattu 17.8.2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110646#L6P54>

Kirjanpitolaki 1336/1997. Viitattu 17.8.2022. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971336>

KPMG. 2020. The time has come. KPMG Survey of sustainability reporting. 2020. Executive Summary. KPMG impact. December 2020. Viitattu 7.3.2022. <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/xx/pdf/2020/12/the-time-has-come-executive-summary.pdf>

Kuokkanen, A. 2022. FIBS ry. Puhelinkeskustelu Huttunen/Kuokkanen 17.2.2022.

Maunula, S. 2022. Sidosryhmät asettavat pienille yrityksille paineita toimia vastuullisesti. Teoksessa Sivén, S. (toim.) Vastuullisuuden taustavaikuttajat. Laurea-ammattikorkeakoulu: Laurea julkaisut 194.

Niskala, M., Tarna-Mani, K., Puroila, J. ja Pajunen, T. 2019. Yritysvastuu. Raportointi- ja laskentaperiaatteet. 3.uud. painos. Helsinki: ST-Akatemia.

Nordea. 2022. Vastuullinen sijoittaminen ja ESG-sijoittaminen. Viitattu 18.2. 2022. <https://www.nordea.fi/henkiloasiakkaat/palvelumme/saastaminen-sijoittaminen/vastuullinen-sijoittaminen.html>

Nordic 2021. NSRS Reporting Requirements. Nordic Sustainability Reporting Standard. Nordic Accountant Federation. Viitattu 21.3.2022. <https://www.nsrns.eu/>

OP ryhmä. 2022. OP Ryhmän vuosi 2021. Yhdessä yli kaikkien aikojen. Viitattu 18.2.2022. https://vuosi.op.fi/contentassets/4bce34f993944ed0a998214e781b5d76/pdf/op_ryhman_vuosi_2021.pdf

Osaava yrittäjä 2021. Yrityksen sidosryhmät. Viitattu 28.6.2022. <https://www.osaavayrittaja.fi/liiketoimintaymp%C3%A4rist%C3%B6/yrityksen-sidosryhm%C3%A4t>

Pietarinen, H. 2022. Konsulttiyhdistön tutkimus: Pandemia on tehnyt ihmisistä entistä itsekkeisempiä, ja se mullistaa työelämää. Helsingin Sanomat 20.2.2022. <https://www.hs.fi/talous/art-2000008616709.html>

PRI. 2022. Principles for Responsible Investment. Viitattu 18.2.2022. <https://unpri.org>

Pk-vastuullisuusbarometrin tulokset. 2021. Elinkeinoelämän keskusliitto ja Aula Research. Viitattu 27.4.2022. https://ek.fi/wp-content/uploads/2021/11/EK_Pk-Vastuullisuusbarometri_2021.pdf

Rimpiläinen, R. 2020. Vastuullisuuden vaatimus näkyy myös yritysrahoituksessa. OP-Media 6.3.2020. Viitattu 21.3.2022. <https://www.op-media.fi/talous/vastuullisuuden-vaatimus-nakyy-myos-yritysrahoituksessa/>

Simola, U. 2020. Sijoitusten vastuullisuus vertailuun: Finanssiala ehdottaa EU-rekisteriä. Taloustaito 14.2.2020. Viitattu 22.3.2022. <https://www.taloustaito.fi/Rahat/sijoitusten-vastuullisuus-vertailuun-finanssiala-esittaa-eu-rekisteria/#7b54bd57>

Sonninen, E. 2022. Vastuullisuus etenee pk-yrityksen konkretiaan -vaikutuksia rahoitukseen ja kilpailuasemaan. Elinkeinoelämän keskusliitto. Uutinen 16.2.2022. Viitattu 22.3.2022. <https://ek.fi/ajankohtaista/uutiset/vastuullisuus-etenee-pk-yrityksen-konkretiaan-vaikutuksia-rahoitukseen-ja-kilpailuasemaan/>

Soro-Pesonen, K. ja Suominen, S. 2021. Mikä ihmeen EU-taksonomia? – Brysselin toimistomme vastaa. Elinkeinoelämän keskusliitto 26.3.2021. Viitattu 7.3.2022. <https://ek.fi/ajankohtaista/uutiset/mika-ihmeen-eu-taksonomia-brysselin-toimistomme-vastaa/>

Talvio C. & Välimaa, M. 2004. Yhteiskuntavastuu ja johtaminen. Kauppakamarisarja: johtamistaito. Helsinki: Edita.

TCFD 2021. Task Force on Climate-Related Financial Disclosure. Overview. TCFD March 2021. Viitattu 10.3.2022. https://assets.bbhub.io/company/sites/60/2021/10/TCFD_Booklet_FNL_Digital_March-2021.pdf

TEM. 2015. OECD:n toimintaohjeet monikansallisille yrityksille. TEM raportteja 5/2012. Vuoden 2011 tarkistus. Käännös julkaisusta OECD Guidelines for Multinational Enterprises 2011 Edition. Päivitetty 14.4.2015. TEM raportteja 5/2012. Viitattu 21.3.2022. <https://tem.fi/documents/1410877/2870803/OECDn+toimintaohjeet+monikansallisille+yriytsille.pdf/2e3aa906-8cd6-4151-b24f-1588c079dda4>

UN. 2017. Reporting framework. Un Guiding Principles. Viitattu 21.3.2022. https://www.ungpreporting.org/wp-content/uploads/UNGPreportingFramework_2017.pdf

8. Vastuullisuus pienten ja keskisuurten tilitoimistojen kotisivujen viestinnässä

Terhi Tuominen, Lea Huttunen & Lauri Skogster

JOHDANTO

YRITYKSIIN KOHDISTUVAT VASTUULLISUUSVAATIMUKSET ovat kasvaneet viime vuosina. Uuden EU-yritysvastuulakialoitteen (Valtioneuvosto 2022) myötä vastuullisuus tulee jossain määrin koskemaan pieniä ja keskisuuria (pk) yrityksiä tulevaisuudessa. Tämän vuoksi onkin todennäköistä, että vastuullisuusraportointiin liittyvien palveluiden kysyntä tulee lisääntymään ja niitä voidaan tarjota jatkossa esimerkiksi tilitoimistojen kautta lisäpalveluina.

Artikkelissa analysoidaan *Vihreä tilinpäätös ja vastuullisuus osana vihreää siirtymää – Vihreä vastuu* -hankkeesta kiinnostuneiden ja hankkeessa mukana olevien tilitoimistojen vastuullisuusviestintää, eli kuinka ne ovat viestineet vastuullisuuteensa liittyvistä asioista kotisivuillaan? Edellä mainitussa *Vihreä vastuu* -hankkeessa kehitetään tilitoimistojen ja heidän asiakkaidensa vastuullisuuteen ja vihreään tilinpäätökseen liittyvää palvelumallia ensisijaisesti Uudenmaan, Päijät-Hämeen sekä Etelä-Karjalan alueiden pk-tilitoimistojen kanssa (Vihreä vastuu 2022). Hankkeeseen osallistuu myös joitakin muualla Suomessa toimivia tilitoimistoja.

Artikkelissa analysoidaan; 1) näkykö vastuullisuus tilitoimistojen kotisivuilla ja 2) kuinka tilitoimistot viestittävät vastuullisuudesta kotisivuillaan? Analysoinnin kohteeksi on valittu tilitoimistot, joihin hankkeessa oltiin yhteydessä, ja jotka ovat joko 1) olleet kiinnostuneita hankkeesta tai 2) osallistuneet hankkeen tilaisuuksiin. Nämä kriteerit täytti 111 tilitoimistoa lähes kahdestasadasta kontaktoidusta tilitoimistosta. Vastuullisuuden analysoimisessa huomioitiin tilitoimistojen taloudellinen, sosiaalinen, -ja ympäristövastuu sekä muita vastuullisuutta kuvaavia asioita, kuten esimerkiksi tietosuojaan liittyvät asiat.

VASTUULLISUUDEN MÄÄRITELMÄ JA VASTUULLISUUDESTA VIESTIMINEN PK-TILITOIMISTOISSA

Yritysvastuu on laaja käsite, josta on tehty useita erilaisia määritelmiä (Martínez, Fernández & Fernández 2016). Niskala, Tarna-Mani, Puroila ja Pajunen määrittelevät yritysvastuun seuraavasti (2019, 12): *”Yritysvastuu on yritysten vastuuta toimintansa synnyttämistä taloudellisista, sosiaalisista ja ympäristövaikutuksista. Se kattaa yritystoiminnan välittömät ja välilliset vaikutukset sekä kasvavassa määrin myös yhteistyökumppaneiden toiminnan vastuullisuuden.”*

Määritelmä kertoo osaltaan sen, että yritysvastuun taloudelliset, sosiaaliset ja ympäristölliset ulottuvuudet ovat jossain määrin aina sidoksissa yrityksen toimintaympäristöön ja toimialakohtaisia.

Yritysvastuu on yritysten vastuuta toimintansa synnyttämistä taloudellisista, sosiaalisista ja ympäristövaikutuksista. - Niskala ym. 2019.

TALOUDELLINEN VASTUULLISUUS

Taloudellinen vastuullisuus toimii yrityksen toiminnan edellytyksenä ja sitä tarvitaan ylläpitämään kannattavaa liiketoimintaa. Taloudellinen vastuullisuus tarkoittaa osakeyhtiön toiminnan tarkoituksen toteuttamista, mikä on Suomen laissa määritelty seuraavasti *”Yhtiön toiminnan tarkoituksena on tuottaa voittoa osakkeenomistajille, jollei yhtiöjärjestyksessä määrätä toisin”* (Osakeyhtiölaki 624/2006). Yrityksen kannalta tämä tarkoittaa, että yritys tuottaa riittävästi voittoa ja liiketoiminta on tarpeeksi kannattavaa. Taloudellinen vastuullisuus liittyy tehokkuuteen, kannattavuuteen, kilpailukykyyn sekä palvelujen monipuolisuuteen ja omistajien tuotto-odotuksiin vastaaminen. Tähän liittyy yhteiskunnan taloudellisen hyvinvoinnin tuottaminen ja se, kuinka yrityksessä käytetään rahaa, varallisuutta sekä valtaa ja millainen palkitsemisjärjestelmä yrityksessä on. Harmaan talouden ja rahan pesun estäminen huomioidaan korruptionvastaisuudella ja hyvällä riskienhallinnalla. (Liappis, Pentikäinen & Vanhala 2019, 12.)

Kokenut vastuukonsultti määrittelee taloudellisen vastuun osana yritysvastuuta näin: *”Taloudellisen vastuun osalta on korostettu erityisesti liiketoiminnan kannattavuutta sekä sitä, miten yritystoiminnan tuottama taloudellinen lisäarvo jakautuu yrityksen ja sen eri sidosryhmien kesken. Esimerkkeinä sidosryhmille tuotetusta taloudellisesta lisäarvosta ovat suorat rahavirtavaikutukset, kuten palkkojen maksu työntekijöille, ostot toimittajilta ja verojen maksu yhteiskunnalle. Sidosryhmiin kohdistuvat taloudelliset vaikutukset voivat olla myös välillisiä, kuten toimintojen sijoittamispäätöksiin liittyviä taloudellisia vaikutuksia tai tavarantoimittajille suunnattujen ostojen työllistämisaikutuksia kyseisissä yrityksissä ja tästä työllistamisestä edelleen syntyviä palkkatuloja ja verotuloja. Enenevässä määrin yritysvastuukysymykset nähdään myös taloudellisina riskeinä tai mahdollisuuksina esimerkiksi uuteen liiketoimintaan.”* (Niskala ym. 2019, 21.)

Taloudellinen vastuullisuus luo edellytykset sosiaaliselle ja ympäristölliselle vastuullisuudelle ja toimii perusedellytyksenä sille, että yritys voi toimia vastuullisesti muilla vastuullisuuden osa-alueilla. (Liappis, Pentikäinen & Vanhala 2019). Täten taloudellinen, sosiaalinen ja ympäristövastuu limittyvät kaikki toisiinsa vahvistaen toinen toisiaan. Taloudellisen vastuullisuuden viestinnän osalta analysoitiin edellä mainittuja asioita: oliko asioista viestitty tilitoimistojen nettisivuilla ja jos oli, niin millä tavoin?

Suomessa isot pörssiyritykset raportoivat taloudellisista tunnusluvuistaan, mutta pienemmät pk-yritykset harvoin kertovat niistä julkisuuteen, mikä näkyi pk-yritysten tilitoimistojen viestinnässä. Taloudellisesta vastuullisuudesta viestiminen näkyi tilitoimistojen kotisivuilla lähinnä siten, että yritykset kirjoittivat ennen kaikkea palvelujensa monipuolisuudesta ja laadusta. Muutama pk-tilitoimisto viesti toimintansa tehokkuudesta ja/tai kasvu- ja kehityshalukkuudestaan. Esimerkiksi kasvu- ja kehityshalukkuus mainittiin parin tilitoimiston missiossa, visiossa tai tavoitteissa. Yksi tilitoimistoista viesti palvelujensa kilpailukykyisyydestä. Sen sijaan tilitoimistojen kotisivuilla ei juurikaan viestitty palkanmaksusta tai verojen maksuista, jotka perinteisesti kuuluvat taloudellista vastuuseen. Näistä tosin harvoin suomalaisessa viestinnässä erikseen mainitaan, koska niitä pidetään melko itsestään selvinä asioina Suomessa.

SOSIAALINEN VASTUULLISUUS

”Ihmisoikeudet ja niihin liittyvä yrityksen ihmisoikeusvastuu ovat sosiaalisen vastuun perusta. Valtioiden vastuulla on aktiivisesti toteuttaa ja yrityksillä puolestaan vastuu kunnioittaa ihmisoikeuksia.” kirjoittaa Riikka Koskenranta (2021) Suomen Yrittäjien sivuilla. Työntekijöiden ihmisoikeudet on määritelty Kansainvälisen työjärjestön julistuksessa työelämän perusperiaatteista ja -oikeuksista, joka velvoittaa kaikkia järjestön jäsenvaltioita noudattamaan neljään eri kategoriaan jaoteltuja oikeuksia ja periaatteita: yhdistymisvapaus ja kollektiivinen neuvottelu-oikeus, pakkotyön poistaminen, lapsityövoiman käytön poistaminen sekä työmarkkinoilla ja ammatin harjoittamisen yhteydessä tapahtuvan syrjinnän poistaminen. (Ihmisoikeuskeskus 2014, 2.)

Maailman käytetyimmän yritysvastuuraportoinnin standardeissa sosiaaliseen vastuuseen on liitetty seuraavia asioita: *”Yrityksen sosiaaliseen vastuuseen kuuluvat puolestaan henkilöstön hyvinvoinnista ja osaamisen kehittämisestä huolehtiminen, vastuulliset toimintatavat irtisanomistilanteissa, ihmisoikeuksien kunnioittaminen, tuotevastuu- ja kuluttajansuojakysymykset sekä hyvät toimintatavat yritysverkostossa sekä lähiyhteisö- ja yhteiskuntasuhteissa. Myös sosiaalinen vastuu voidaan jakaa välittömään ja välilliseen vastuuseen. Yhtenä esimerkkinä siitä on omaan henkilöstöön ja toisaalta toimittajaketjun työolosuhteisiin liittyvä vastuu.”* (Niskala ym. 2019, 21.) Ihmisoikeusjuristi ja yritysvastuun asiantuntija Marja Pentikäinen korostaa Suomen Yrittäjien sivuilla ihmisoikeuksien näkökulmaa sosiaalisen vastuun toteuttamisessa niin yrityksen välittömissä toimissa kuin hankintaketjussa (Koskenranta 2021).

Sosiaalinen vastuullisuus tarkoittaa päivittäisessä työssä muun muassa hyvää johtamis- ja esimiestyötä, viestintää, tasa-arvon ja ihmisoikeuksien toteutumista, koulutusta, osaamisen kehittämistä ja työhyvinvointiin liittyvien asioiden huomioon ottamista (Vastuullisuusraportti 2016). Tämän vuoksi sosiaaliseen vastuullisuuden osalta analysoitiin tilitoimistojen kotisivuilta, kertoivatko tilitoimistot henkilöstön työhyvinvointiin liittyvistä asioista, kuten henkilöstön osaamisen kehittämistä, koulutuksesta ja/tai henkilöstön johtamiseen liittyvistä asioista. Sosiaalisen vastuullisuuden osalta kiinnitettiin huomiota myös siihen, oliko yritys viestinyt tuote- ja kuluttajavastuusta. Laajemmin sosiaalisen vastuullisuuden esiintymistä tilitoimistojen kotisivuilla arvioitiin, olivatko yritykset viestineet ihmisoikeuksista, tasa-arvon toteutumisesta, hyvistä toimintatavoista sidosryhmien kanssa, yhteistyöstä muiden organisaatioiden kanssa, avoimuudesta viestinnässä ja mainittiinko asiakkaiden referenssejä viestinnässä.

Sosiaalisen vastuullisuuden osalta selvisi, ettei suurimmalla osalla tutkimuksen kohteena olevista tilitoimistoista ollut nettisivujen viestinnässä mainintaa sosiaalisesta vastuullisuudesta suoranaisesti. Sen sijaan kohderyhmänä olevien tilitoimistojen kotisivuilla oli joitakin yksittäisiä mainintoja, jotka linkittyivät eri ta-

voilla sosiaaliseen vastuullisuuteen. Tällaisia esimerkkejä oli muun muassa henkilöstön esittelyssä ja heidän osaamisensa kehittämisen maininnoissa sekä yrityksen arvoissa ja missiossa.

Eniten sosiaalinen vastuullisuus ilmeni tilitoimistojen viestinnässä siten, että muutamat yritykset viestivät henkilöstönsä ammattitaidosta ja/tai koulutuksen merkityksestä itselleen tärkeinä asioina kotisivuillaan. Muutama tilitoimisto nosti luottamuksen, maineen ja/tai asiakastyytyvyyden merkityksen tärkeänä itselleen. Henkilöstöjohtamiseen ja -kulttuuriin panostaminen – kuten ihmisläheinen toiminta – mainittiin kahden ja henkilöstön tasainen sukupuolijakauma kahden tilitoimiston kotisivuilla. Tietosuojaan liittyvistä asioista oli kerrottu muutaman tilitoimiston kotisivuilla.

YMPÄRISTÖVASTUU

Tieteen termipankissa (2022) ympäristövastuu määritetään seuraavasti: *”Toiminnanharjoittajan tai jonkin muun pilaantumista aiheuttaneen tahon vastuu vaikutuspiirissään olevasta ympäristöstä siten, että otetaan huomioon toiminnan vaikutukset esimerkiksi luonnonvaroihin sekä vesien, ilman ja maaperän suojeluun, luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen tai ilmastonmuutoksen torjumiseen, kun tarkastellaan tuotteen tai palvelun koko elinkaaren aikaisia ympäristövaikutuksia.”* Niskalan ym. (2019, 21) mukaan *”ympäristövastuun kannalta keskeisiä kysymyksiä ovat tehokas ja säästäväinen luonnonvarojen käyttö, vesien, ilman ja maaperän suojelu, luonnon monimuotoisuuden turvaaminen, ilmaston muutoksen torjunta sekä vastuu koko tuotteen elinkaaren aikaisista ympäristövaikutuksista ja toiminnan arvoketjusta.”*

Ympäristövastuuseen liittyvistä asioista tärkeimpänä havaintona oli, että sähköinen taloushallintopalvelu ja/tai paperittomuus oli mainittu melkein jokaisen tilitoimiston internet-sivuilla, joten sen voidaan nähdä olevan vakiintunut käytäntö jo suurimmassa osassa tilitoimistoja. Ympäristövastuuseen liittyvinä muina asioina olivat vain muutamat tilitoimistot maininneet seuraavia: säästävä luonnonvarojen käyttö (esimerkiksi paperin kulutuksen minimointi), ilmastonmuutos, ilmastotavoitteet, ympäristöjärjestelmät ja EU:n komission muun kuin taloudellisen tiedon raportoinnin ohjeiden mukaiset ympäristöasiat. Kokonaisuudessaan pk-tilitoimistot olivat kuitenkin viestineet hyvin vähän konkreettisesti oman toimintansa ympäristövaikutuksista toimintaympäristöönsä. Ympäristövastuullisuudesta viestiminen kiteytyi lähes yksinomaan mainintana sähköisistä ja/tai paperittomista taloushallintopalveluista.

YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Runsaan sadan tilitoimiston internet-sivuja analysoitaessa saatiin kokonaiskuva siitä, kuinka vastuullisuus näkyi Etelä- Karjalan, Päijät-Hämeen ja Uudenmaan alueiden pk-tilitoimistojen kotisivujen viestinnässä. Tutkimuksessa ilmeni, että tilitoimistot viestivät hyvin vähän vastuullisuudestaan, joskin tästä oli poikkeuksia.

Aiemmin luvussa kaksi määriteltyjä taloudellisen vastuullisuuden ulottuvuuksia (kuten kannattavuudesta, tehokkuudesta, omistajien tuotto-odotuksiin vastaamisesta, taloudellisen hyvinvoinnin tuottamisesta sidosryhmille, palkan maksusta tai taloudellisten riskien välttämisestä) ei juurikaan viestitetä tarkasteltujen tilitoimistojen kotisivuilla. Sen sijaan siellä on joitakin esimerkkejä toiminnan asiantuntevuudesta ja kokemuksesta ikään kuin kilpailukyvyyn kuvaamiseksi. Kilpailukyvyyn ylläpitoa voidaan tarkastella osana taloudellista vastuullisuutta, koska sen avulla yritys säilyttää elinvoimaisuutensa ja mahdollisuutensa toimia myös muutoin vastuullisesti. Mutta sen kuvaaminen pelkästään ei riitä taloudellisesta vastuullisuudesta viestimiseksi.

Sosiaalisesta vastuullisuudesta oli suoraan viestinyt erittäin harva tilioimisto. Yksikään niistä ei käyttänyt sosiaalisen vastuullisuuden käsitettä. Sen sijaan noin puolet tilioimistoista kuvasi henkilöstön koulutukseen ja/tai osaamiseen liittyviä asioita, jotka kuuluvat sosiaalisen vastuullisuuden osa-alueeseen, mutta laajemmasta sosiaalisen vastuun toteutumisen suunnitelmasta tai strategiasta ei mainittu pk-tilioimistoissa (esimerkiksi tasa-arvosuunnitelma). Sosiaaliseen vastuullisuuteen kuuluvista asioista mainittiin muun muassa rekisteri- ja tietosuojaselosteesta tai tilioimiston toimintatapoihin liittyviä asioita.

Ympäristövastuuseen liittyvä viestintä koostui lähes yksinomaan sähköisestä taloushallinnosta (esimerkiksi maininta paperittomuudesta tai edes sen vähentämisestä yrityksen toiminnassa). Jotkin tilioimistot toimivat tarvittaessa ”perinteiseen tapaan” edelleen.

Pienten tilioimistojen haasteena on, ettei niillä ole välttämättä riittävästi resursseja, aikaa tai kiinnostusta viestiä vastuullisuudesta. Siksi vastuullisuus näkyi lähinnä epäsuorasti yksittäisinä vastuullisuuteen liittyvinä mainintoina tilioimistojen kotisivuilla edellä kuvattuun tapaan. Tilioimistot tarvitsisivatkin enemmän tietoa ja koulutusta siitä, minkälaisia asioita heidän tulisi huomioida vastuullisuudessa ja toisaalta vertailukelpoisia mittareita omasta vastuullisuudestaan, jotta vastuullisuudesta voitaisiin viestiä uskottavasti yrityksen eri sidosryhmille.

Vaikka pk-yritysten taloustiedoista harvoin viestitään yrityksen kotisivuilla, voisivat hyvin menestyvät pk-tilitoimistot viestiä taloudellisen vastuullisuuden osa-alueesta parantaakseen kilpailukykyä ja yrityksen mainetta sidosryhmien silmissä. Jotkut tilitoimistoista viestivät olevansa ”auktorisoituja tilitoimistoja”, mutta tätä olisi voinut avata hieman tarkemmin, koska sen merkitys jäi hieman epäselväksi lukijalle.

Taloushallintoliiton kotisivuilla on määritelty auktorisoitu tilitoimisto seuraavasti: *”Auktorisoidun tilitoimiston osaaminen, järjestelmät ja toimintamallit on tarkastettu ja aina ajan tasalla. Taloushallinnon jäsenenä tilitoimisto takaa, että palvelu on jatkuvaa. Auktorisoidulla tilitoimistolla on vastuuvakuutus kunnossa. Taloushallinto valvoo, että tilitoimistosi toimii taloushallintopalvelualan hyvän tavan mukaisesti. Auktorisointi edellyttää, että toiminta on tiukasti lain mukaista ja että uudet säännökset huomioidaan hyvissä ajoin ennen niiden voimaantuloa.”* (Fredman 2022.) Auktorisoidun tilitoimiston määritelmän perusteella voinee olettaa, että siitä viestiminen on yksi tapa viestiä yrityksen taloudellisesta, vastuullisesta toiminnasta, kunhan tämän merkitys viestitään hyvin sidosryhmille.

Yrityksen vastuullisuusviestintään kannattaa panostaa, sillä hyvin tehdyiltä nettisivuilta potentiaalinen uusi asiakas saa jo ensivaikutelman siitä, kuinka ammattitaitoinen tilitoimisto on kyseessä. Tilitoimistojen kannattaisi parantaa verkkosivujensa viestintää vastuullisuudesta tai ylipäänsä viestiä niiden kautta vastuullisuuden merkityksestä omassa toiminnassaan ja eri vastuullisuuden osa-alueiden merkityksestä asiakaskunnalleen.

Vastuullisuudesta viestiminen kertoo paljon yrityksen arvoista. Tämä vaikuttaa yrityksen houkuttelevuuteen uusien työntekijöiden sekä asiakkaiden kannalta. LUT-yliopiston tutkija Laura Olkkonen kannustaakin yrityksiä ns. ”yritysaktivismiin” vastuullisuusviestinnässä. Olkkosen (2021) mukaan: *”Neutraaliuden aika yritysviestinnässä on ohi. Kaikilta yrityksiltä odotetaan nyt sitä, että ne osallistuvat jollain tavalla maailman muuttamiseen. Myös suomalaisyritykset ovat rohkaistuneet yritysaktivismiin yhä enenevässä määrin.”* Huomionarvoista on, että pienemmiltä tilitoimistoilla puuttuivat kotisivut jopa kokonaan.

Euroopan Unionin yritys vastuulakialoite vaikuttaa todennäköisesti siten, että pk-tilitoimistojen on perehdyttävä vastuullisuuteen (Valtioneuvosto 2022). Tilitoimistojen asiakkaat saattavat tarvita vastuullisuuteen liittyviä konsultointipalveluja tulevaisuudessa. Mikäli tilitoimistot haluavat toimia vastuullisuuden edelläkävijöinä, niiden tulisi osata viestiä vastuullisuuden eri osa-alueista, esimerkiksi niin, että yritys pystyy kertomaan oman toimintansa taloudellisista, sosiaalisista ja ympäristövaikutuksista yhteiskuntaan.

Yhteenvetona voidaan todeta, että vastuullisuutta on tuotu vasta hyvin pintapuolisesti esille pk-tilitoimistojen viestinnässä. Tilitoimistojen kilpailukyvyyn kannalta olisi tärkeää, että ne pystyisivät strategisesti miettimään ja analysoimaan vastuullisuutta omassa toiminnassaan ja viestimään siitä uskottavasti keskeisille sidosryhmilleen. Nyt vastuullisuus näkyi lähinnä yksittäisinä ja irrallisina kommentteina (esimerkiksi paperittomuus, sähköiset taloushallintopalvelut), mutta kokonaisvaltainen vastuullisuusstrategia puuttui tai siitä ei ollut viestitty.

Tilitoimistojen tulisi ymmärtää, mitä kaikkea vastuullisuus pitää sisällään (sosiaalinen, ympäristö- ja taloudellinen vastuu), kuinka se ilmenee niiden toiminnassa, ja kuinka siitä voisi kertoa niin, että yritys loisi luottamusta sidosryhmien keskuudessa, kilpailuetua markkinoilla ja kiinnostusta yritys vastuullisuutta kohtaan. Tilitoimiston kannalta kaikista ikävin vaihtoehto olisi, että yritys toimisi hyvin vastuullisesti, mutta epäonnistuisi siitä viestimässä. Huomionarvoista on, että tämä tutkimus koski vain yritys vastuusta viestimistä, ei yritys vastuun toteutumista kyseisissä yrityksissä.

Lähteet

- Euroopan komissio. 2017.** Komission tiedonanto: Muiden kuin taloudellisten tietojen raportointia koskevat suuntaviivat (muiden kuin taloudellisten tietojen raportointimenetelmä). Euroopan unionin toimielinten, elinten, toimistojen ja virastojen tiedonannot. Euroopan unionin virallinen lehti 2017/ C 215/01. Viitattu 22.6.2022. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017XC0705\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017XC0705(01)&from=EN)
- Fredman, J. 2022.** Vastuullisuusraportointi -uhka vai mahdollisuus? Taloushallintoliitto. Viitattu 10.3. 2022. <https://taloushallintoliitto.fi/vastuullisuusraportointi-uhka-vai-mahdollisuus/>
- Ihmisoikeuskeskus. 2014.** Yritysten vastuu kunnioittaa ihmisoikeuksia. Tulkintaopas. Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeusvaltuutetun toimisto. Epävirallinen käännös. Yhdistyneet kansakunnat: Geneve ja New York 2012. Viitattu 22.6.2022. [https://bin.yhdistysavain.fi/1586428/cis0w4b4BFfHw2MrmS2BOUjCUh/FIN_BHR_02%20\(2\).pdf?token=eyJhbGciOiJIUzI1NiIsInR5cCI6IkpXVCJ9.eyJrZXkiOiJQUk9EliwidXJsljoiaH-R0cHM6Ly9iaW4ueWhkaXNOeXNhdmFpbi5maS8xNTg2NDI4L2NjczB3NGI0QkZmSHcyTXJtUzJCMFVq-Q1VoLOZJTI9CSFJfMjIIMjAoMikucGRmliwibWFya0FzUHVibGlljlp0cnVILCJpYXQiOiJlE2MDYyMTE4NDgsIm-V4cCI6MTYwNjlxMjE0OH0.QW6uN1ynNLBVqgWvNC2Un5-cWfV1BHK_QUGFo3nFm9g](https://bin.yhdistysavain.fi/1586428/cis0w4b4BFfHw2MrmS2BOUjCUh/FIN_BHR_02%20(2).pdf?token=eyJhbGciOiJIUzI1NiIsInR5cCI6IkpXVCJ9.eyJrZXkiOiJQUk9EliwidXJsljoiaH-R0cHM6Ly9iaW4ueWhkaXNOeXNhdmFpbi5maS8xNTg2NDI4L2NjczB3NGI0QkZmSHcyTXJtUzJCMFVq-Q1VoLOZJTI9CSFJfMjIIMjAoMikucGRmliwibWFya0FzUHVibGlljlp0cnVILCJpYXQiOiJlE2MDYyMTE4NDgsIm-V4cCI6MTYwNjlxMjE0OH0.QW6uN1ynNLBVqgWvNC2Un5-cWfV1BHK_QUGFo3nFm9g)
- Koskenranta, R. 2021.** Mitä pk-yrityksen pitää tietää sosiaalisesta vastuusta? Lue ihmisoikeusjuristin vinkit liikkeelle lähtöön. Yrittäjät. Viitattu 22.6.2022. <https://www.yrittajat.fi/uutiset/mita-pk-yrityksen-pitaa-tietaa-sosiaalisesta-vastuusta-lue-ihmisoikeusjuristin-vinkit-liikkeelle-lahtoon/>
- Liappis, H., Pentikäinen, M. ja Vanhala, A. 2019.** Menesty yritysvastuulla. Käsikirja kokonaisuuteen. Helsinki: Edita.
- Martínez, J.B., Fernández, M.L. & Fernández, P.M.R. 2016.** Corporate social responsibility: Evolution through institutional and stakeholder perspectives. *European Journal of Management and Business Economics*, 25(1), 8–14.
- Niskala, M., Tarna-Mani, K., Puroila J. ja Pajunen T. 2019.** Yritysvastuu. Raportointi – ja laskentaperiaatteet. 3. painos. Helsinki: ST-Akatemia.
- Olkkonen, L. 2021.** Neljä tapaa toteuttaa vastuullista viestintää. LUT-yliopisto. Viitattu 01.08.2022. <https://www.lut.fi/fi/artikkelit/nelja-tapaa-toteuttaa-vastuullista-viestintaa>
- Osakeyhtiölaki (624/2006).** Viitattu 1.8.2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060624>
- Tieteen termipankki: 20.6.2022.** Oikeustiede: ympäristövastuu. Tieteen termipankki. Viitattu 20.6.2022. <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Oikeustiede:ymparistovastuu>
- Valtioneuvosto. 2022.** Asian käsittelytiedot U 35/2022 vp. Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi yritysten kestäväää toimintaa koskevasta huolellisuusvelvoitteesta ja direktiivin (EU) 2019/1937 muuttamisesta (KOM(2022) 71 lopullinen). Viitattu 22.07.2022 https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/KasittelytiedotValtiopaivaasia/Sivut/U_35+2022.asp
- Vastuullisuusraportti. 2016.** Mitä sosiaalisen vastuun raportointi pitää sisällään? Viitattu 21.6.2022. <http://vastuullisuusraportti.fi/2016/03/03/mita-sosiaalisen-vastuun-raportointi-sisaltaa/>
- Vihreä vastuu ja tilinpäätös osana vihreää siirtymää. 2022.** Lab ammattikorkeakoulu. Laurea ammattikorkeakoulu. Hanke-esittely. Viitattu 9.8.2022. <https://vihreavastuu.fi/tietoja/>

9. Vihreä vastuu -hanke monipuolisena oppimisympäristönä

Tiina Turku

VIHREÄ TILINPÄÄTÖS JA vastuullisuus osana vihreää siirtymää – Vihreä vastuu -hankkeessa pureudutaan koko eurooppalaista elinkeinoelämää koskettavaan aiheeseen. Hankkeen tavoitteena on tehdä tunnetuksi vuonna 2023 voimaan astuva EU-direktiivi ja sen myötä laajeneva yritysvastuun raportointi pienten ja keskisuurten yritysten keskuudessa. Viestintä on haasteellista, mutta tärkeää. Miten viestintä muotoillaan ja kanavoidaan, jotta se saavuttaisi kohderyhmänsä?

Suomen pk-sektori on laaja, joten sen tavoittaminen on haasteellista. Tämän vuoksi hankkeessa on päädytty yhteistyöhön tilitoimistojen kanssa ja ryhdytty kartoittamaan ja kehittämään niiden osaamista ja palvelutarjontaa yritysvastuun raportoinnin osalta. Hankkeen voimavaroja on kartutettu muun muassa integroimalla hanke opetukseen.

Tämän vuoksi hankkeessa on päädytty yhteistyöhön tilitoimistojen kanssa ja ryhdytty kartoittamaan ja kehittämään niiden osaamista ja palvelutarjontaa yritysvastuun raportoinnin osalta.

PK-SEKTORIN HERÄTELEMINEN YRITYSVASTUUSEEN

Yritysvastuuta koskevan tiedon jakamiseen on rakennettu hankkeen omat verkkosivut. Lisäksi on järjestetty webinaareja, joihin on kutsuttu puhujiksi maan parhaita asiantuntijoita. Tilitymistoja on valmennettu työpajoissa, joissa niiden tiedot ja taidot uusien palvelumallien kehittämiseksi ovat kehittyneet.

Hanketiimin rinnalla monimuotoista viestintää ja ideoita palvelumalliin on tuotettu opiskelijaprojekteissa ja opinnäytetöissä. Laureassa on kokemusta hankkeiden integroimisesta opetukseen, joten hyvällä hankkeja opetushenkilöstön yhteistyöllä pystyttiin rakentamaan oppimistavoitteiden mukaisia toimeksiantoja eri alojen opiskelijoille. Näin kasvatettiin resursseja monipuolisen viestinnän toteuttamiseen tilitymistojen ja pk-sektorin tavoittamiseksi.

VIHREÄN VASTUUN TOIMEKSIANNOT OPISKELIJOILLE

Laurean opetussuunnitelmaa päivitetään jatkuvasti vastaamaan yhteiskunnassa ja työelämässä tapahtuvaa muutosta, joten tästä ajankohtaisesta aiheesta syntyi kiinnostavia toimeksiantoja liiketalouden ja tietojenkäsittelyn opintoja elävöittämään. Muun muassa kiertotalous, kestävä kehitys ja yritysvastuu ovat olennaisia sisältöä näillä koulutusaloilla.

Eri alojen opiskelijoiden tieto- ja taitotaso huomioiden pystyttiin tuottamaan monimuotoista ja -kanavaista informaatiota, jota voitiin julkaista hankkeen kotisivuihin linkitettyinä. Tavoitteena oli palastella suurta tietomäärää pienempiin tietoisuuksiin ja tuottaa niistä tavoitettavaa ja vakuuttavaa sisältöä, jonka hankkeen viestintäkanavilla toivotaan herättävän huomiota ja luovan kiinnostusta aihetta kohtaan. Vihreän vastuun sisältöä haluttiin myös visualisoida ja ideoitiin useita animaatioita. Tällaista sisältöä rakennettiin tietojenkäsittelyn opiskelijoiden kanssa.

Viestintä on digitalisaation myötä reaaliaikaista ja interaktiivista. Oletuksena on, että verkosta saa nopeasti vastauksia kysymyksiin ja tarvittaessa helposti tietoa laajempienkin ongelmien ratkaisuun. Kevätlukukauden 2022 aikana ryhdyttiin kartoittamaan vihreän vastuun herättämiä kysymyksiä ja rakentamaan chabottia, josta saa nopeasti vastauksia heränneisiin kysymyksiin. Liiketalouden opiskelijat kirjoittivat blogin, jossa vihreä vastuu esitettiin pähkinänkuoressa ja jota voitiin käyttää mm. chatbotin kysymysten tietolähteenä.

Vihreästä vastuusta järjestettiin tapahtuma Tikurilan kampuksen moniaistiseen tilaan, mutta sen kävijämääriä rajoitti koronapandemia. Tapahtumaan luotua visuaalista ilmettä voitiin onneksi hyödyntää hankeen muissa tapahtumissa.

Lisäksi vihreän tilinpäätöksen palvelumallia ideoitiin ja kehitettiin useampien opiskelijatiimien toimesta sekä muutamassa opinnäytetyössä. Kaikki hankkeessa tavalla tai toisella mukana olleet opiskelijat ovat oppineet paljon uutta ajankohtaisesta aiheesta, mikä kannattaa mainita ansioluettelossa työpaikkaa haettaessa. Vaikka *Vihreä vastuu* -hanke aikanaan päättyy, teema jää eloon ja vaikuttaa yritysten viestintään vielä tulevaisuudessakin.

Kevätlukukauden 2022 aikana ryhdyttiin kartoittamaan vihreän vastuun herättämiä kysymyksiä ja rakentamaan chabottia, josta saa nopeasti vastauksia heränneisiin kysymyksiin.

AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

VASTUULLISUUS ON MERKITTÄVÄ OSA yritystoimintaa ja konkreettiset teot kasvavat pk-yritystenkin keskuudessa. Tarvetta vastuullisuuden kehittämiseen ja uudistamiseen osana pk-yritysten liiketoimintaa kasvattaa mm. EU:ssa valmisteilla oleva yritys vastuulaki. Yritysvastuun huomiointi ja vastuullisen liiketoiminnan kehittäminen tukevat kilpailukykyä. Tutustu oheisiin artikkeleihin, joista voit lukea esimerkiksi tiloimistojen näkemyksistä, EU:n yritys vastuulakialoitteesta, huolellisuusvelvoitteesta, vastuullisuuteen liittyvästä lainsäädännöstä ja erilaisista vastuullisuuteen liittyvistä tekijöistä. Nämä tekstit ja muuta aiheeseen liittyvää löydät vihreavastuu.fi verkkosivuilta.

VIHREÄ VASTUU –HANKKEESSA KEHITETÄÄN tiloimistojen ja heidän asiakkaidensa kanssa vihreän tilinpäätöksen ja vastuullisuusraportoinnin palvelumallia Uudenmaan, Päijät-Hämeen ja Etelä-Karjalan alueilla. Tavoitteena on yhtenäinen ja objektiivinen palvelumalli, jonka lähtökohtina on vihreä talous, yritys vastuulaki ja vastuullisuusraportointi. Hanke saa rahoitusta Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus Toimintalinja 9: REACT-EU:n ESR-toimenpiteet.